Rudolfo Franjin Maggier

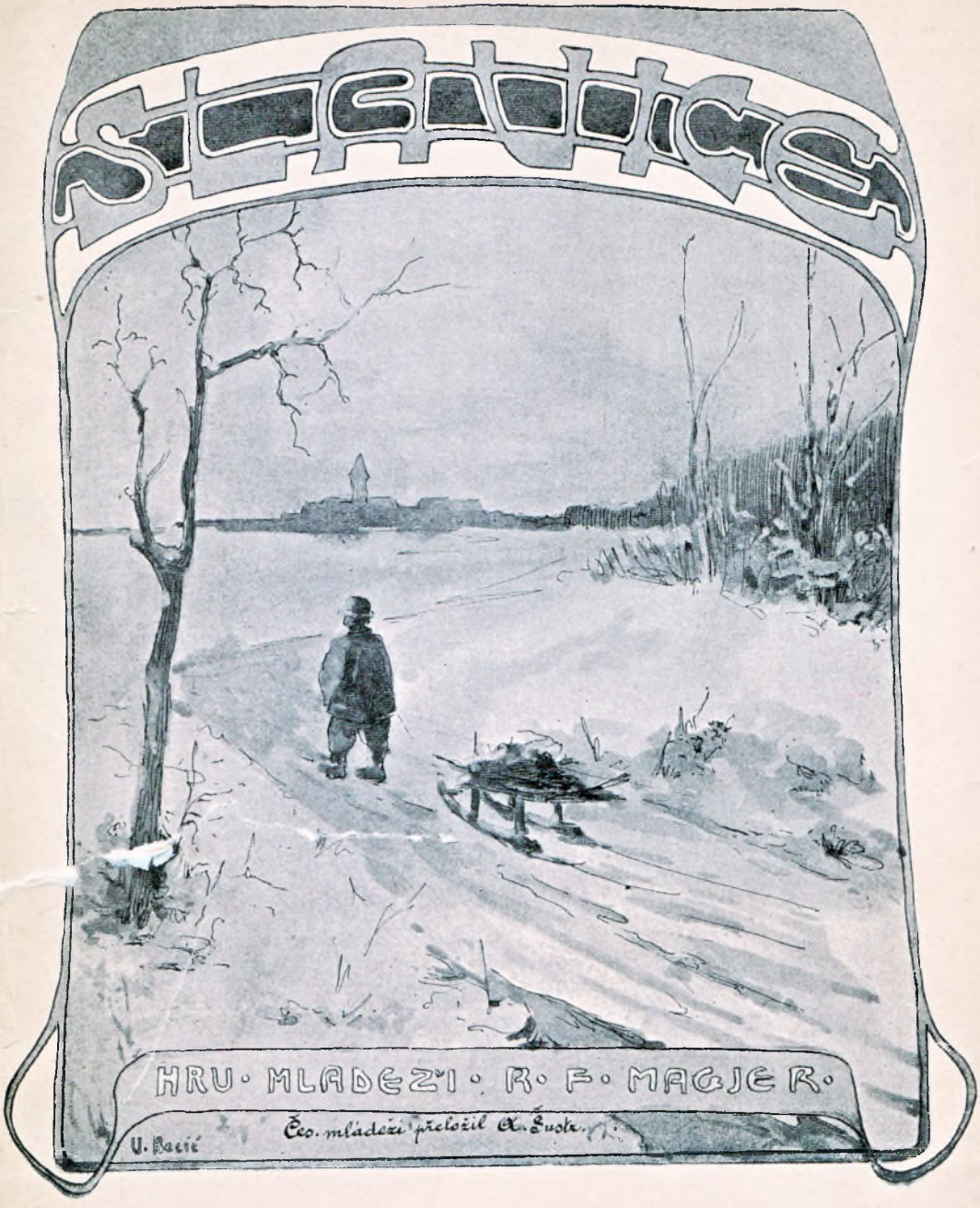
Stetiga
HRU · MLADEŽI · R · F · MAGJER ·
Čes. mládeži přeložil A. Šustr.
V. Becić

Cena 60 h.

SLAVICE.

KYTICE UVITÁ Z POVÍDEK, BÁJÍ, BAJEK A LÍČENÍ,

JEŽ CHARVATSKY NAPSAL

RUDOLFO FRANJIN MAGJER.

S POVOLENÍM AUTORA PŘELOŽIL

ADOLF ŠUSTR.

V CHRUDIMI.
TISKEM A NÁKLADEM ST. POSPÍŠILA ZETĚ (J. SCHOLLE)
1910.

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK
Broj inventara: 366.427
Signatura: 886.2-3

GRADSKA I SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
OSIJEK
871311634

Odličnomu hrvatskomu pedagoško — stručnomu piscu

ANTONU CUVAJU,

kral. savjetniku i zemalj. školsk. nadzorniku u Zagrebu,

koji se svojim djelom:

„Gradja za povijest školstva u kralj. Hrvatskoj i Slavonija"

u velike prodičio učitelski stalež,

posvećuje ovaj rukovet pripovijesti

autor i prevodilac

VALPOVO (Slavonija). BOJANOVO (Češka).

Mjeseca: veljače 1909.

Odličnomu hrvatskomu pedagoško — stručnomu piscu

ANTONU CUVAJU,

kral. savjetniku i zemalj. školsk. nadzorniku u Zagrebu,

koji se svojim djelom:

„Gradja za povijest školstva u kralj. Hrvatskoj i Slavonija"

u velike prodičio učitelski stalež,

posvećuje ovaj rukovet pripovijesti

autor i prevodilac

VALPOVO (Slavonija). BOJANOVO (Češka).

Mjeseca: veljače 1909.

PŘEDMLUVA.

Naše literatura dětská hostí mnoho překladů z němčiny i z ostatních cizích jazyků, avšak sporé jsou překlady z jazyků slovanských, zejména jihoslovanských. Aby naší mládeži dostalo se kvítí ušlechtilejšího, jemnějšího, než lze natrhati na luzích německých, kde bez krvavých květů se neobejde, uvil jsem jí kytici »Slavici« z povídek, pohádek, líčení, bajek, jež napsal charvatský básník Rudolfo Franjin Magjer a uveřejnil ve spisech: »Za cvjetne mla dosti«, »Hrvatska mladost«, »Sa sijela i prela«, »Rasad«. Jmenovaný básník náleží dnes k nejplodnějším v Charvatsku a vyniká líčením lidu venkovského, jehož city a myšlenky dovede vystihnouti a podati. Myslím, že se mi podařilo vybrati články, z nichž pozná čtenář jemnou, cítící duši jihoslovanskou. Také obrázky jsou od jihoslovanských umělců. Přeji, aby prostá tato knížečka probudila v srdcích našich dítek lásku k bratrskému národu charvatskému, proto ponechal jsem libozvučná jména charvatská bez překladu, proto vybral jsem články, z nichž seznati lze i život lidu charvatského.

V BOJANOVĚ r. 1909.

Ad. Šustr.

Maminčin mazlíček
z charvatského venkova.

Sklizeň kukuřice.

U děda Grgy plný dům lidí a dětí jako mravenců. Kde je tolik společnosti, tam je plno žertů a zábavy. Kdežto mladí prolézají dům, staří odpočívají, sběhly se děti okolo starého Grgy a všechny jej prosí: »Vypravuj, vypravuj něco, Grgo!« dobromyslný Grga se jen směje, pohladí zježený knír, několikrát odplivne si na pravo i na levo a počne jako vždy stejně: »He-he, mé drahé děti! Bylo to tak a tak. A jak by mohlo býti jinak? Poslouchejte tedy! . . . . Tak vám jednou, už je tomu dávno, byla doba sklizně kukuřice. U mého nebožtíka otce bylo tenkráte mnoho dětí, jako teď vás u mě, a my jsme časně z rána vyšli do pole. Ještě tma se třásla a prostírala na sněhobílých mlhách a my jsme se vydali pěšky na cestu. Nesli jsme nůše, koše, nosidla*) a co kdo ještě mohl. My, děti šly jsme v předu a starší šli za námi. Když jsme došli na pole, již se rozednilo a růžové slunce posypalo celou krajinu svými krásnými paprsky. To je k nepopsání pohled! Zdá se ti, jakoby v červeni vše hořelo, nebe hoří . . . . A skutečně obloha hořela silným leskem slunce. Lehký jitřní vánek provanul úrodná kukuřičná pole, pohrál si kukuřičnými listy a stonky, že vše šustělo, šustělo . . . .

Na oblohu zvolna vystupuje veliká, zářící koule — slunce — a vychází posvátně, velebně . . . .« Děd ustal u vypravování.

*) Nesou je 2 osoby jako koš na bidélkách nebo na márách.

Tak rychle vypravoval, že se mu až líce rozehřály a oči se mu zajiskřily i zaslzely radostí. »Bylo vám tak, právě tak«, pokračoval, a i pro nás děti nastala pravá doba radosti. Rozestoupily jsme se polem, každý si vybral největší palici kukuřičnou a z jejich nití si udělal kníry a vousy. Najednou stali se ze všech vousáči.

»A zdali pak jste si i vy, Grgo, přidělal kníry?«

Grga vypuknul do smíchu. »He-he, ovšem i já. A ještě jaké! Vousy na bradě sahaly až na zem a kníry až za uši. Když už o tom mluvím, ještě vám něco povím. Jako všechny děti, tak i já jsem trhal palice, a házel je do vozu, sbíral dýně (melouny) a donášel je na hromadu, trhal hrách a vysypával jej i s lusky na nosidla. Kdybych býval sám, byl bych více udělal. Ale takto, trhal-li jsem hrách, hodil na mě někdo palici kukuřičnou, nebo mi dokoulel meloun pod nohy a já bác, přes meloun upadl, jak jsem byl dlouhý a široký. Když jsem vstal, — nebylo tu nikoho. Čekal jsem chvíli a zpozoroval, jak se darebníci, moji bratři a sestry, usmívají. Šel jsem na ně, abych jim oplatil. Popadnul jsem i já palici kukuřičnou, hodím, avšak udeřím místo bratra ženu, pořádnici, která měla na starosti přípravu jídla po celý den. Palice praštila ji do hlavy, od níž se odrazila a padla do hrnce plného polévky.... Ó, jé, tenkrát mi pořádnice vyprášila kabát! Za chvíli jsem

se utišil a dal se opět do práce. Ale bratři nedali opět pokoje! Jeden mi nasypal za ňadra plnou hrst hrachu. Rozlobil jsem se, popadnul jsem meloun a zakoulel jsem ho, ale ne na škůdníky, ani na pořádnici, ale k svému neštěstí přímo na — oběd. Hrnec plný polévky se převrhne, rozbije, polévka se rozlila a — —«

»A — a — zdali ti, Grgo, vyprášila pořádnice opět katě?!«

Grga zamžoural svýma malýma očima, zakašlal jako v nevoli: »No, ovšem — ovšem, bylo to ještě horší, ale jak, — o tom podruhé. Dosti, když víte, že se se mnou nemazlili, ani se mnou nezacházeli jako — s tulipánkem Toho dne byla pro mne dokončena sklizeň kukuřice. Před ostatními dělal jsem ovšem hrdinu, jako by mne nebolelo, když mi vylupala pořádnice a pak matka, ale tajně jsem často vzdychal a vícekrát pohladil si rukou místa, kde mne pálilo.« — — —

»Před večerem přijely vozy a všichni vraceli se domů rozjařeni a veseli. Zatím jsem zapomněl na své nehody, ale teď nanovo začaly děti svoje čertovinky. Na melounech jsme seděli a na cestě k domovu jsme zpívali a hlasitě křičeli. Když jsme přijeli domů, vylupovaly jsme kukuřici a za práci odškodňovali jsme se tím, že jsme si směli »cucnouti« z tykvice neboli čutory moštu.*)

I já jsem pil a podráždil si patro i hrdlo Abyste nemyslili, že lhu, vězte, že od té doby mám jazyk stále mokrý. Hleďte«, — a Grga vypláznul na děti jazyk, pohladil si šedé kníry, několikráte zamžoural očima a skončil povídku o sklizni kukuřice.

▽ ▽ ▽

Nový oděv. □

(Z dědových vzpomínek.)

»Stalo se to právě o velikonocích«, vypravoval děd. Všichni jsme se shlukli kol něho, abychom vše slyšeli. Dědeček trochu si odkašlal, pěkně se po nás rozhlédnul, usmál se a pravil: »Milé děti, zde jsem dostal bití. Ba, vylupala mi nebožka matka«.

»A zač, dědečku, zač?«

»E, zač, — proto, že jsem zasloužil. Každého jitra těšil jsem se, kolik dostanu pěkných kraslic. Ale ještě větší radost

*) Ovocné víno.

jsem měl z nového oděvu. Časně ráno jsem vstal, umyl se, učesal se, oblékl se a pak — hajdy na pomlázku. Dostal jsem jich plno. Teta Manda dala mi ošatku kraslic, kmotr Marko dal mi kraslici červenou jako krev a teta Stana modrou, a každý takovou, — jakou připravil na velikonoční svátky. To bylo něco pro mne. Vejce jsem svázal do šátku a šel jsem domů, abych se pochlubil, co jsem toho dostal. Když jsem přišel domů, byly dvéře otevřeny, ale doma nebylo matky. Rozvázal jsem šátek a vykládal jsem všechny kraslice na kuchyňský stůl. Prohlížel jsem je, prohlížel, ale čím déle jsem je prohlížel, tím se mi více zdálo, že ty kraslice se nelesknou.

Pouť v Slavonii.

A já jsem chtěl, aby se leskly, jako sklíčka, která visí na svícnech v kostele. Rychle jsem se rozmyslil, jak si je vyleštím. Vskočil jsem do komory, uříznul jsem kousek slaniny, vzal jsem svůj šátek a dal jsem se do práce. Každé vejce namazal jsem dobře slaninou a otřel šátkem. Ale pořád se mi zdálo, že se vejce málo lesknou. Bral jsem opět vejce po vejci a třel a leštil jsem je opět, avšak ne šátkem, nýbrž o svůj — nový šat. Ach, milé děti, ty se pak leskly! Z radosti, že se tak velikonoční vajíčka lesknou, zazpíval jsem si hlasitě a ze srdce. Ale, běda! — Na prahu zjevila se matka a jakmile zočila co dělám, zalomila rukama: »Ach, synku, synku, co to děláš? Proto jsem ti dala nový oblek?!« a popadla na mne březovou metlu.

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA OSIJEK
1

Hned jsem zaplakal a vzlykavě pravil: »Má drahá maminko, nic jsem zlého neudělal, a ty mne biješ!« Pohleděl jsem na nový kabát, na něm samé skvrny, červená, modrá, šedá a jiné, jejichž jména barev ani neznám. Barvu i mastné setřel jsem z vajec na svůj nový oblek.«

»Tak jsem užil jedněch velikonocí«, dokončil náš dědeček a my jsme se naň usmívali. »Vím, že mi nechcete věřiti, taškáři! Ale počkejte jen trochu!«

Dědeček otevřel šatník a za chvilku přinesl starý, již odřený kabátek. »Hleďte!« Nyní jsme se teprve nasmáli, vidouce někdejší dědečkův oblek. Dědeček byl veselý, že nás přesvědčil, objímal nás všecky a mazlil se s námi. Pak opět uložil odřený kabátek, který byl posledním zbytkem jeho — nového obleku.

▽ ▽ ▽

Pozlacený ořech.

Na vánočním stromku bylo několik pozlacených ořechů mezi jinými dárky. A jak byly krásné v zlatém oděvu. Vše se jim divilo a obsypávalo je chválou. Jak byly krásné, tak krásné . . . .

Ořechy dobře věděly o své kráse a přijímaly s radostí laskavé uznání. Těšilo je srdečně, že se jim vše diví a proto zpyšněly. Odvrátily se od dosavadní společnosti a nyní s vysoka a s úsměškem hleděly kolem sebe. Nikdo jim nebyl dosti rozumný, výmluvný, krásný, souměrný — jedním slovem řečeno, nikdo se jim nevyrovnal. Nevšímaly si již ostatní ozdoby stromku, jako na př. jablek, hrušek, fíků, oříšků lískových, protože se jim nevyrovnaly zevnějškem, neleskly se.

Pýcha jejich dostoupila vrcholu, když největší ořech začal vypravovati životopis ořechů.

»Poslyšte náš životopis, podivíte se nám! My jsme nejkrásnější a největší junáci — zápasníci . . . . A jací! Jsme teprve staří rok, jen rok . . . . Náš kmen pyšně stojí již přes dvě stě let . . . . Slyšeli jste?! . . . . Přes dvě stě let — ha?! — Vysoký přímý kmen bělí se již z daleka. I kůra je krásnější než u jiných stromů. Je měkká, hladká, příjemného zevnějšku . . . .«

— »To je pravda, skutečná pravda«, potvrzovalo jablko. »Ostatní ovocné stromy nemají tak hladkou a pěknou kůru. Ale« — odmlčelo se a pak opět pokračovalo: »Ale plod na př. jablko, to . . .! . . . .«

— »Mlč! Když mluvím, neskákej mi do řeči! Rozumělo jsi? . . . .«

Ovšem umlklo skromné, dobromyslné jablko. Ani se nepokusilo pokračovati. Také proč? Proč by se hádalo s pozlaceným ořechem? Jak jsme stvořeni, tací jsme a ne jinačí. Proto jablko umlklo.

»Kde jsem přestal?« ptá se opět ořech. »To ubohé jablko mne zmýlilo. Aha . . . , právě jsem přestal o kůře. Ano nejpěknější je. A jaká koruna! To je pravý div! Jen na př. ten úplný a příjemný chládek. V tom byl náš krásný život nás ořechů . . . . pravý život — ráj . . . . Ptáčkové přilétali sem, k nám, aby nám zpříjemňovali život písněmi svými a aby užívali v chládku jemné ořechové vůně. Tak to bylo od rána do večera po celý rok našeho života, do posledního podzimního dne, když se spustil studený déšť. Ať, ale za to jsme byli junáci, . . . praví zápasníci . . . .«

»Slyšte dále! Slyšte! . . . « vmísily se do řeči i menší ořechy, bouřlivě přitakujíce svému milému řečníku.

»Tedy slyšte, bratři! Slyšte i vy, mizerové, jablka, hrušky, fíky, oříšky a vy ostatní, čím jsme byli a čím jsme nyní . . . . nyní, kdy třpytíme se zlatem! . . .«

»Dejme tomu, že je tomu tak . . . .« sotva slyšitelně poznamenali oni.

»Ano tak jest, právě tak, právě . . . .« rozhorlil se veliký ořech. »Když přišel podzim očesal vás hospodář, abyste nezmrzly a neshnily, kdežto my jsme byly ještě na stromě svěží a vytrvalí, vzdorujíce vichrům a bouřím . . . . Ha—ha—ha . . . .« A opět opakuje vysokým a silným hlasem. »Vzdorovaly jsme vichrům i bouřím . . . . Ha—ha—ha . . . . A ještě více! Den ze dne pral do nás déšť, bouře nás chtěla shoditi, — ale my jsme zůstaly vítězi, my junáci . . . . A kde jste byly vy, kde?! Ohřívaly jste se jako dědci a báby za pecí . . . . Hanba vám, hanba . . . . Ha—ha—ha—ha—«

V tom přistoupila ku stromku malá Nevenkice se svou matkou. Dosti již vyslechly a více nechtěly. Nevenkice toužila stále

více a více poznati skutečné pravdy, aby se zbavila nepříjemné nevědomosti. Nejprve šla k pozlacenému ořechu, protože mu jablka dala za pravdu. Ale později, když ořechy nechtěly nikoho vyslechnouti a vítězily v samochvále, šla k těm, které jen šeptaly. Nejpozději, když byla v pochybnostech, kdo má právo — poprosila matku, aby to rozsoudila. Nevenkice očekávala, že jí matka dlouze a široce, pěkně povídkou objasní. Avšak matka se stromečku utrhla velký ořech, potěžkala jej na dlani a podala Nevenkici.

— »Vezmi a rozloupni ho!«

Nevenkice rychle jako veveřice vzala kladívko, bác — bác do ořechu a rozbila jej.

»Maminko, maminko, ten pozlacený ořech je červivý a na polovic prázdný. Tak křičel a tak se vychvaloval! Ba, ano . . . . Není k ničemu, — jen do smetí! . . . . Co se namluvil! . . . . Lépe by byl udělal, kdyby byl tiše jako ryba nebo jako zeď . . . . lépe . . . . Takto zahanbil sám sebe i ostatní. Ha—ha— . . .« a Nevenkice hlasitě se smála bláhovosti ořechu.

Po chvíli zvážněla a zamyslila se i ona. Přemýšlejíc zarmoutila se velmi . . . Matka pravila Nevenkici, že jest na tom světě mnoho a mnoho lidí, kteří se podobají pozlaceným ořechům. Tací lidé vychvalují se rádi, před každým se přeceňují a dělají se lepšími. Kdybychom však vnikli do jejich duše i srdce, viděli bychom uvnitř jen zlobu, hřích, nadutost — jako v tom ořechu.

▽ ▽ ▽

Poslední vlaštovka.

Venku řádil děsný podzimní vichr, bouře třásla stromy, suché větve praskaly a přelámané padaly jako suché, sežloutlé listí se stromu . . . . Tabulky v oknech se třásly od burácení vichru. Dívku napadnul strach i úžas . . . , bála se i v teplé, uzavřené jizbě . . . . Venku řádila mocněji a mocněji bouře. Ubozí ptáčkové skryli se kam mohli, aby se spasili. A liják, silný podzimní liják, lil se mocnými proudy. Asi po půl hodině ustal a dívka, pohlednouc z okna, viděla skutečnou hrůzu. Mnoho a mnoho ovocných stromů bylo

vyvráceno vichrem, mnoho kusů tašek se střechy bylo rozházeno v blátě, střechy i domy poškozené stály zde celé omoklé, jako by žalovaly . . . . I hnízdo vlaštovčí leží na zemi a podíváš-li se lépe, vídíš v něm krásnou, jak uhel černou . . . . vlaštovičku . . . .

V Posáví po bouři.

»Ubohá . . . ., ubohá . . . . osamělá . . . .« naříkalo dobré srdce Ljubice. Rychle běžela na dvůr, zvedla mdlou vlaštovičku a rychle s ní do teplé světnice. Zde ji položila na své teplé rámě. Objímala ji, hladila ji a zahřívala svým dechem. Omdlelá vlaštovička budila se jako z dlouhého spánku a hleděla živě na všechny strany. Trochu zacvrlikala a děkovala Ljubici:

»Děkuji ti, drahá dceruško, jsi tak dobrá, tak šlechetná . . . . Kdybys mne nebyla vzala do světnice, byla bych úplně zahynula . . . . umřela . . . . Ó, jak jsem ti vděčna — — —«

Jen Ljubice ji slyšela a s dvojnásobnou láskou ji k sobě přivinula.

»Těším se z toho, že jsem ti pomohla a vytrhla tě z té očividné záhuby . . . . Ne, ne, již tě nikdy neopustím . . . . Zůstaň zde do jara v naší teplé světnici. Zůstaň! Budu tě chrániti před zimou, budu tě živiti a s tebou se mazliti. Zůstaň a vypravuj mi, proč neodletěla jsi s ostatními vlaštovkami. Vypravuj milá vlaštovičko . . . . Ejhle, již poslouchám, jen začni . . . .«

Po těchto laskavých slovech malá vlaštovička několikrát teskně zašveholila, zašveholila . . . .

— »Abych ti vypravovala, jak jsem ubohá zde zůstala a bídně strádala?! . . . . Ó chci, s radostí. Jen poslouchej. Je to krátká povídka, ale pro mne smutná, žalostná. Nevím, jest-li ji přečkám . . . . Jen kdyby rychle minul pozdní podzim a pak zima. Ach, pak . . . . pak . . . .«

— »Co bude pak? Co?! . . .«

»Vrátí se moji milí rodiče, moji druhové a družky . . . . jak zavane jaro. Ach, pak — — bude pro mne krásně, opět krásně . . . .« A vlaštovice vypravovala: »Včera z rána měly jsme všechny vlaštovky odletěti do teplých dalekých krajin, kde věčně kvete kvítí a kde je věčné jaro. Jak jsem se radovala, tak radovala pomyšlením, že i já uvidím ty krásné krajiny a poletím přes ohromné lazurové moře s ostatními družkami . . . . Předešlého dne jsme se dohodly, že odletíme ráno s věže kostelní. Celý den létala jsem bezstarostně a těšila se na druhý den. Ani se mi ve snu nezdálo, že bych mohla z neopatrnosti trpěti nebo snad i zemříti. Jak jsem toho dne mnoho létala, a ještě něco . . . . zapomněla jsem toho dne na slova své matky, která často mi říkala: Dítě, nelítej dnes mnoho, raději více odpočívej, abys marně neplýtvala svými silami . . . . Ale já mladá, veselá a plná života, jsem na to zapomněla . . . . Ó, kéž bych nebyla zapomněla, ó kéž bych byla poslechla dobré rady své matičky . . . . Kdybych nebyla unavena, nebyla bych tak dlouho zaspala. Ba, proč jsem právě nešla přenocovati do matčina hnízdečka?! Ne, to jsem nešla, nýbrž úplně zemdlená, chtěla jsem užiti svobody ještě v této zemi a ulehla jsem, drahá Ljubice, do prázdného hnízdečka pod vaším krovem. Usnula jsem tvrdě,

a když jsem se probudila, pršelo silně a bouře začala řáditi.... Vaštovky již dávno, dávno odletěly, jen já jsem se zde opozdila . . . .«

Ljubici bylo líto nešťastné vlaštovky a proto ji chtěla těšiti a uklidňovati, ale vlaštovka nemohla se upokojiti. Vypravování ji ještě více zarmoutilo. Po několika dnech nechtěla ani šveholiti ani jísti, jen toužila, vzdychala.

— »Ó Ljubice, kdybych aspoň na chvilku mohla zaletěti do náručí rodičů, jen na chvilku!« Mocná touha po rodičích naplnila její malé srdéčko. Chtěla již i odletěti, Ljubice otevřela jí okno, avšak spustil se liják, podzimní liják a neustával . . . . Tak nezbylo jí nic jiného, než zůstati a rmoutiti se . . . .

O týden později — jednoho pěkného dne, když ustal déšť a zimní slunce rozsévalo své paprsky uvadlými listy, našla malá Ljubice svou — poslední vlaštovičku mrtvou Ležela celá zkroucená a ztuhlá, chladná. K otázce Ljubice, proč zemřela vlaštovička, odpověděli její rodiče:

»Víš, drahá Ljubice, tvá vlaštovička rmoutila se od té doby, od které zůstala sirotkem sama jediná a osamocená od svých družek. Milovala prudkou láskou své rodiče i družky a proto toužila tolik po nich. Snad puklo jí srdéčko z převeliké touhy a žalosti . . . .«

Ljubice zaplakala po své družce, ve své zahrádce zakopala poslední vlaštovičku a ještě dlouho na ni vzpomínala i plakala nad jejím žalostným osudem. Od té doby pamatovala neštěstí své vlaštovice a milovala dvojnásobně své rodiče, neboť bylo jí jasno, že na tomto světě nikdo nemůže nahraditi jejich lásku ani na chvilku, tím méně pro celý život.

▽ ▽ ▽

Mílek.

I.

»Kdo chce se mnou?«

Nikdo se neozval.

— »Tak?!« . . . .

A opět mlčeli.

— »E, vy jste přec bláhoví, pravé děti . . . . Proč se bojíte? Koho se bojíte? Snad nejste konečně svými pány? .. Tak na příklad . . . . já . . . . Kdo mně může co udělati . . . .

kdo ?« povzbuzoval a vyzýval své soudruhy Mílek, aby s ním šli .... za školu.

A není to žert jíti za školu. Pan učitel je přísný muž, a vynechá li kdo bez příčiny školu, — bývá trestán, snad i citelně. A to bolí, mnoho bolí .... Proto se tolik rozmýšleli jeho spolužáci. Jedině náš Mílek drží se vždy statečně. Nebojí se nikoho. Není to poprvé, co je takovým. Mnoho a mnohokrát vábil tak statečně své soudruhy a šel za školu, byl za to i trestán — ale přivykl ranám, jak se říká, a již se jich nebojí. Navedl již mnohého ku zlému pro podobné hlouposti. Mnohý jinak dobrý chlapec dostal výprask od své matky, zůstal bez obědu, ač pravým vinníkem byl Mílek. Ejhle, i dnes vábí a svádí soudruhy k zlému.

Dostal ovšem i Mílek dosti trestů a řádného výprasku ve škole i doma, ale právě proto se stal zatvrzelým hříšníkem. Lidé říkali o něm ve vsi, že je to přirozeností, kterou nelze předělati.

Rodiče jeho zarmouceni byli proto v duši i v srdci, ale co platno? Nemohli ho proto přec utlouci. Je to jejich dítě, jejich jedináček .... Nikoho nemají kromě něho .... nikoho kromě .... jediného, svého drahého — Mílka .... Přáli by si i oni, aby byl lepší. Co platno? Snad se polepší. Snad až odroste .... Tak těšili se den ze dne zarmoucení rodiče Pevně doufali v polepšení, ale Mílek byl stále horší, špatnější .... Nebylo dne, aby neztropil nějakého darebáctví Včera, když si hráli děti »špačka«, vyrazil Mílek okno z barevného skla v kostele, předvčírem byl by se málem utopil v potoku i se svým soudruhem Iliou. Předešlé neděle spadl s půdy, ale na štěstí nestalo se mu ničeho, jen roztrhly se mu úplně nové kalhoty. Ještě mnoho jiného provedl. Kdo by vypočítal všechny je o darebnosti?

Dnes zase chce jíti za školu. Toho bojí se děti jako živého ohně. Ale Mílek dovedl je přemluviti rozličnými sliby.

— »Tedy opravdu nechcete?« ptá se jich opět. Za chvíli pokračuje lstivě: »Každý, kdo půjde se mnou, dostane dvě housky. Dvě velké housky .... tedy?!«

To navnadilo všechny vesnické dítky, jako se navnadí vosy na cukr a med. Po chvíli řekne jeden:

— »Mílku, kde máš peníze? A — a?!«

Nyní upřeli všichni žádostivě zraky na našeho Mílka. Co řekne? Má-li peníze? Mílek po řadě přeměří je svým jiskrným zrakem, sáhne důstojně do kapsy a zazvoní penězi.

»Zde máš, vezmi si a kup ihned dvě .... Zde máš i ty ....«

Když to viděli ostatní, šli i oni hned za ním. —

II.

— »Kam půjdeme, Mílku?«

— ‚Kam?!'

— »Ovšem«, odpověděl Mílek.

— »Pojďme do lesa«.

— »Do lesa?! Tak daleko?! ....«

— »Ano«, odsekl Mílek; »budeme jahody sbírati. Znám jisté a krásné místo, kde se vše červená jahodami. Tam půjdeme. Souhlasíte?! ....«

Nikdo ani muk.

»No?!« — opět ptá se Mílek. »Tedy jste ubožáci, opravdu ubožáci .... Až se najíme jahod, půjdeme se trochu vykoupati. Rozuměli jste? Kdo se nechce koupati, nedostane dvě housky. Nic mu nedám. Ještě budu na něho žalovati ve škole. To udělám .... Tedy?!«

Nyní souhlasil některý ze strachu před hrozbou a jiný opět proto, že chtěl junačiti.*)

Když přišli do lesa, vypátral Mílek ptačí hnízdo na větvi jedle.

— »Ejhle, zde vybéřeme mladé! Kdo chce?« — opět vyzýval Mílek.

Všichni hleděli na strom se všech stran, ale .... všichni se báli. Strom je vysoký a tenký .... ne, ne ....

— »Kdo mi snese hnízdo, dostane pětník. Vidíte!« Mílek hodil pětník před soudruhy.

To lákadlo povzbudilo jejich touhu po penězích a Míchal Micheljič, nejlepší lezec, šplhá na strom.

Když se došplhal asi 3 m vysoko, spustil se rychle dolů.

— »Nepolezu ani za nic, nepolezu« - pravil — »strom je suchý, cítil jsem, jak se láme ....«

---

*) dělati hrdinu.

— »Co — láme?! . . . . Ale neblázni, hlupče . . . . Brrr« — a vysloviv nějaké zaklení, dal se sám do šplhání.

— »Nelez výše, láme se, nelez . . . .«

Mílek se jen směje, šplhá výše a křičí:

— »Jste blázni, hlupci . . . Puká vám vaše hlava . . . . Juch! juch! . . . . Ha — ha — ha — — — — Já — se — ne — bo — jím« —

V okamžiku ležel Mílek na hromadě kamení, cihel, skla . . . V obličeji zakrvácený ležel jako mrtvý. Krví zality měl oči, uši, ústa.

Žil ještě několik hodin a pak dokonal.

Tak bídně dokončil Mílek svůj mladý život daleko od domu rodičů. Kdyby byl jen o něco lepší, jinačí, mohl býti šťasten i jeho rodiče. Takto je zarmoutil a otrávil jim poslední dny jejich života.

▽ ▽ ▽

Tetka.

(Črta ze vsi.)

I.

Dvě řady bílých domků ubíhaly do dálky, jako by byly srostly. Sem tam zastiňuje lípa nebo kaštan svými větvemi a větévkami střechu a větší díl štítu. Jest léto. Slunce praží a pálí. Vesnička snivě odpočívá. Tichost, nerušená tichost prodírá se a objímá celou krajinu. V polích lid žne, váže snopy a spocen a rozehřát nakládá na vozy roční úrodu, kdežto my děti v té době uličníkujeme a zlobíme na návsi u naší drahé »tetky«. Není z naší přízně, nýbrž naše sousedka, avšak již od dětství ji vidíme u nás a nazýváme ji z lásky naší milou, — »tetkou«. A ona stará, nemocná, jen se usměje, pohlédnouc na nás děti a usedne na malou lavičku, aby si zdřímla. Chvílkami ji probudí náš křik, pak málo zvážní a řekne vyčítavě:

— »Ale, děti, to nedělejte, ale . . . . Kdyby vás viděla maminka, hněvala by se, bylo by zle . . . . Ale, však já jí to povím. Ty, Anničko, utiš se«. — Tak nás kárala, dle toho, co jsme provedli. Z počátku jsme se lekli, neboť matka je

přísná a kdyby na nás tetka žalovala, bylo by zle. Proto pokorně prosili jsme tetku:

— »Tetko, drahá naše tetko, nezlob se . . ., víš, Anna není vinna. Já jsem ji honil a ona upadla, pak křikla . . . . Nic se jí nestalo . . . . opravdu nic . . . . — nežaluj na nás mamince, naše drahá, milá, sladká tetko — —«

— »No, no, tedy jen, hrejte si dále . . . . Tentokrát ještě nebudu, ale —« a nyní nám dobrá stařenka pohrozila svým hubeným prstem. »Ale — ještě tentokrát vám odpustím . . .«

V takové chvíli zazářila z ní všechna dobrota a obětovná starost na tváři. Vrásčité líce její se vyjasnilo a polilo bledým sotva znatelným růměncem, odrážejícím se od jejího bílého čepce na hlavě, který volně splýval s pravé i levé strany po tenkém krku. Celý její zjev měl pak pro nás stonásobnou cenu. My jsme ji hladili po tváři, mazlili se s ní i líbali, a ona nám oplácela naše laskavosti, usmívala se slzíc, usmívala . . . . To na nás více působilo než matčina březovka. Měli jsme tak rádi naši sousedku — byla již stařenkou okolo 70ti let — že jsme ji měli za naši skutečnou, pravou, milou a drahou »tetku«.

II.

Naše »tetka«, čili jak ji zvali ve vsi, Jana Andrišina, byla záhy ubohým sirotkem. Nemajíc nikoho svého, ponechána sama sobě, bydlila brzy u těch, brzy u jiných dobrých lidí, kteří ji přijmuli z milosrdenství pod svůj krov a přijali ji do práce pro její něžnost a obratnost. Dobývajíc sobě takto svého denního chleba, seznámila se s Andrejem, který si ji oblíbil a vzal . . . . Sešli se dva sirotci, ale měli pracovité ruce, kterými vydělali tolik, že mohli poctivě býti živi a vystavěli si domek vedle našeho. V tichém domku dosáhli velikého stáří. Sami dva žili tam den ze dne spokojeni, blaženi — — — Tak až do dnes. Andro odešel s našimi na pole a stařenka hlídala nás děti. To bývalo často za rok. Dny, měsíce a roky utíkaly, nevracejíce se, a jak jsme dorůstali, sílili, tak stárla naše »tetka« a slábla. Její Andro ještě se jaks taks držel, ale ona očihledě scházela. Když odcházeli jsme do města na vyšší školy, nemohli jsme zapomenouti na naši tetku. Kolikrát jen nám řekla:

»Děti moje, moji drazí a milí miláčkové, vzpomínejte na vaši starou tetku, vzpomeňte si .... Jest již stará, ale vás má dosud velmi ráda, dosud .... Milovala vás, dokud jste byli ještě holobradí —« (a tu ukázala mrštnou rukou, kolik nás bylo) —, »ovšem, ovšem, teď jste již velcí, odrostlí .... Milí, milí ... i já jsem byla mladá — —« Při pomyšlení, že i ona byla mladá, zarmoutila se a vzpomínala. Když pohlédli jsme do její ustarané tváře, spatřili jsme, že jí oči slzí. Slzy se množí, stařenka se odvrátí na chvilku, po tajmu si bolestně vzdychne a otře slzy.

— »Proč, tetko, proč pláčete? .... Drahá tetko, proč jste smutná? ....« — —

Jako by se vzpamatovala, odtrhne se tetka od smutných myšlének, usměje se, a aby nás upokojila, řekne vesele:

— »Nic, mé děti, nic .... Vzpomněla jsem si na svou zemřelou matičku ...«

— »Matičku?! ....«

— »Ovšem«, — odpověděla krátce a umlkla. Vždy krátce přestala, když si vzpomenula na své mládí, jako by litovala, že jí mládí bylo macechou.

III.

Dříve než jsme odjeli do vyšších škol, šli jsme se rozloučiti s tetkou. Ale jak?! — Žně uplynuly, blížilo se září a my dle obyčeje i se všemi domácími sedávali na návsi, jako dokud jsme byli malí .... Přišla i stařenka. Anna, jako nejstarší, začala:

— »Tetko, drahá naše tetko, my půjdeme do města ....«

— »Ale?«

Pohlédla na nás, jako by nevěřila.

— »Tetko, budeme na vás stále vzpomínati, stále .. .«

Opět na nás pohlédla a sotva, sotva šeptá:

— »Moje dítky, jděte, jděte, ale nezapomeňte, nezapomeňte .... Vzpomínejte na vaši starou tetku .... Jest již stará, ale vás — —« náhle přestane, přeruší náš hovor a slza za slzou smáčí jí líce ....

I my jsme sesmutněli. Jakýsi dosud neznámý žal spoutal nám srdce. Již chtěli jsme se ptáti proč? — když přestala tetička plakati a místo, aby pokračovala v přerušené řeči, počala nás hladiti po tvářích, laskati .... Smutným, ustaraným hlasem sotva slyšitelným pokračovala, jako by hovořila sama se sebou:

»Tedy mě opouštějí i tito miláčkové, všichni mne opouštějí .... Právě teď, když mám nejpěknější vzpomínky .... právě teď .... A tak mám vás ráda! Mějte se dobře! Jen nezapomeňte na mne ....« Stařenka sesmutní a náhle zbledne.

Druhého dne naše tetka se roznemohla. Andro nám jen pošeptal:

»Nemocná je vaše tetka, velmi nemocná .... Ale, co chceme: starost — slabost, co chceme — — —«

Za týden psala nám matka, že naše tetka umřela: — »Zemřela, milé děti, vaše tetka, však se na ni pamatujete, Jana Andrišina, která často vás opatrovala ....«

Nás ta zpráva rozčilila a pohnula k slzám.

* * *

Nyní po mnoho a mnoho letech zdá se nám často, že vidíme, jak se bělí dva nízké domky v nedohledné dálce .... Slunce praží a pálí, a nás hlídá třesoucí se naše dobrá »tetička« na hlavě s bílým čepcem .... Jako by k nám zněl měkký a stříbrozvuký stařenčin hlas:

»Ale, děti, nedělejte to, ale ....« a jak jí kane slza za slzou s očí, vyřkne-li, že byla mladá — — —

Vzpomínky na ni probudí se a oživí zelená náves i pěkná vesnička, v které dříme všechno kouzlo a půvab .... a jakýsi tajný hlas naplňuje naše srdce spokojeností, když chvěje se a šeptá listí lipové i kaštanové, přikrývajíc střechu a větší díl průčelí domku naší v pravdě milé i drahé — »tetky« ....

▽ ▽ ▽

Ondřejův sen.

U hospodáře Ivana Ivančeviče měli jedináčka Ondřeje. Milovali a opatrovali ho jako zřítelnici oka svého. Když Ondřej odrostl, posílali jej do školy a když nebylo školy, učil se orati a jiným rolnickým pracím. Ale Ondřej špatně ve škole chápal a ještě špatněji konal práci. Byl líný a práce mu nevoněla. A otec — jako otec, z počátku jej učil, ukazoval mu, protože doufal, že se polepší, až bude starší. Ale mýlil se.

Dnes je čtvrtek a u starého Ivančeviče plné ruce práce. Sníh dávno stál, země osušena a proto třeba ji přeorati pro jařinu, pro bílou pšeničku.

»Jdi, Ondřeji, přeoráš pluhem kousek pole za naší zahradou. Do poledne můžeš býti hotov a odpoledne pojedeme společně na velké pole, tamto za salaší«.

Ondřej přikývnul hlavou, že chce a vydal se do práce. Když byl na místě, povystoupilo slunce výše a mile ozařovalo zemi a vše vůkol. Bylo mu tak blaze, když hleděl na to velebné divadlo. I skřivánci byli veseli a prozpěvujíce vznášeli se vysoko, načež náhle spouštěli se dolů. Pohlížeje na vše, postál chvílku, avšak vzpomenuv si na příkaz otcův, pobídnul koně, vyoral brázdu i druhou. Když dooral k okraji, pomyslil si: »Proč se zde potím? Času jest dost, — nač jest odpůldne!« — Pustil koně i pluh a ulehnul na poražený doubec. Bylo mu velmi příjemně a krásně, když tak odpočíval. Slunce stále mocněji a mocněji vysílalo teplejší paprsky. Nechtě přivřel oči a přemýšlel, jak se v neděli pěkně obleče, aby lidé viděli, že není ledajaký. Všichni budou na něho hleděti a říkati: »Ale je to pěkný chlapík! . . . .« Zatím ve chvílce usnul . . . .

*

Před ním rozkládalo se pole, veliké pole plné zlatých klasů. On drží v ruce srp a někdo pobízí ho ku práci: »Ondřeji, přičiň se, nepožneš-li toto pole, — nedostaneš obědu!« — a on se chopí hned práce, žne a žne . . . . Pot mu promočil již košili i oblek, jest unaven a on nepožal dosud ani pětiny pole. Již je poledne, má hlad i žízeň. Někdo ho stále pobízí

a nutí do práce: »Ondřeji, čiň se, nepožneš-li pole, nedostaneš obědu!« Ó, jak mu je těžko! Pot se z něho lije, padá slabostí a umírá hladem i žízní. »Běda mně!« — naříká — »dejte mi honem kousek chleba«, prosí toho, který ho stále nutí k »práci!«

Ale ten opět pravil: »Pracuj! Nejprve se muč, vydělávej, pak ti dám. Proč by měl jísti lenoch? A to jsi ty! Kolikrát jsi zevloval a tropil darebnosti, kdežto tvůj otec se namáhal a mučil, jen aby tě uživil. Ty se dovedeš jen pěkně obléci, vstrčíš ruce do kapes a procházíš se po vsi. Přítelíčku, od toho se neuživíš! Snad tak děkuješ otci za dobrodiní? Snad za to tě otec živí? Muč se teď i ty! Pracuj, spěchej, cheš-li jísti! . . . .«

Josip Anschau. Z pastvy.

»Chci, chci, jen mi popřejte trochu oddechu, kousku chleba a kapky vody«, prosil Ondřej celý unavený, odpočívaje na chvilku.

Ale neznámý uchopil jej za šíji, zatřásl ním, — — probudí se . . . . U něho stál otec, který přivolán byl jeho pláčem a nářkem ze spánku.

»Ó, děkuji ti, otče drahý, že jsi mne probudil z těžkého a nepříjemného sna. Od této chvíle budu pracovitější, poslušnější a lepší. Ó, drahý otče, odpust mi dosavadní provinění!« — Otec ho pohladil, nevěda, proč to mluví. Když

mu vše vypověděl, povzbudil ho otec, zasmál se od srdce, zaradoval se v duchu, že jeho jedináček přišel k rozumu a slíbil vzdáti se lenosti.

*

A věřte, pomohlo to. Od té doby uplynulo mnoho, mnoho let, náš Ondřej odrostl, vyrostl a s ním rozšířil se jeho dům i hospodářství. Stal se rolníkem — nejbohatším člověkem ve vsi, ale i nejpracovitějším a nejpřičinlivějším. Když jej spoluobčané potkávali, vtipkovali: »Jak jsi sobě pomohl?« — odpověděl jim: »Ach, přátelé moji, naučil mne tomu Neznámý. Děkuji mu za to nastokrát, že mě tak pořádně uchopil za krk! To mne učinilo šťastným a zahnalo ode mě ten nepěkný — Ondřejův sen«.

▽ ▽ ▽

Slunce.

Jak se podivili první lidé, když vstavše jednoho jitra, spatřili ztuhlé zamrzlé prameny, močály, potoky a řeky. Na povrchu utvořila se jakási tvrdá i pevná kůra. Je zima — krutá zima. Zámožní lidé hned poručili svým sluhům, aby do všech pecí přikládali a páni se ohřívali. — Chudí lidé schoulili se do svých skrýší a cvakali zuby krutou zimou. Nikde v chýši ani kouska třísky ani polínka, aby se zatopilo na ohništi . . . .

Ubožáci mrznuli stále více, zimou modrali a hlasitě plakali. Nemilosrdná zima dýchala ještě prudčeji a zalízala pod nehty, do rukou i nohou a pod celou kůži na těle.

— »Běda, běda . . . . zmrzneme všichni mrazem . . . . bídně zahyneme!« — volali, kvíleli a naříkali.

Vskutku. V půl hodině slyšeti bylo bolestný nářek a vzlykot po celém světě. Zimou byli lidé skřehlí a leželi jako bez života. Pláč — bolestný a mocný pláč, kterým vše vzlykalo a naříkalo jako bouře, ozýval se hlasitě . . . . mocně . . . . a odrážel se od stěn jeskyní . . . .

— Slunce — veliké a jasné slunce, hledělo tiše s výše. Dosud obstarávalo jen jednu práci, svítilo ve dne.

Mocný pláč dostihnul až jeho výšin.

— »Ne, ne . . . . tak to nemůže déle trvati. Jako by mne trním bodal, vidím-li muka těch ubožáků« — pravilo slunce a slzy z jeho okrouhlého líce mísily se s mocnými vzdechy. Bylo těch slz stále hustěji a hustěji a byly vřelé, jako žhavé uhlí. Když jich bylo mnoho, poručilo slunce svým světlým paprskům, aby se vykoupaly v té vřelé vodě a tak teplé je vyslalo dolů k ubožákům, aby je ohřívaly a objímaly po celém těle . . . .

Teplými paprky ihned . . . . ihned oživla příroda a ledová kůra tála, ... ubožákům zavanul nový život — nastalo jaro.

Od té doby slunce nejen osvětluje, ale i — hřeje, a to vše jen k vůli ubožákům . . . .

Ó, divné . . . . šlechetné slunce!

▽ ▽ ▽

Kamenné srdce.

Jednou našli lidé — jak mi vypravovala moje matka — srdcovitý kámen. Prohlíželi ho ze všech stran. Kámen, a nic jiného. Ptali se učených lidí, čemu je podoben a co to jest?!...

Všichni mlčeli. Nemohli usouditi a nevěděli, co by řekli. A tu — pouhou náhodou — vyskytl se mezi lidem již prošedivělý stařec s dlouhou bílou bradou. Přišel nepozorovaně a pohlížel znalecky na ty, kdo si lámali hlavy nad tím nálezem.

— »Moji drazí . . . .«

Všichni se ohlédli a věnovali svou pozornost tomu ctihodnému starci.

— »Moji drazí, odpusťte, že vás vyrušuji z vašeho zkoumání. Jen chvilku mne vyslechněte. Skončím brzy, co chci vám pověděti několika slovy. Je to krátká povídka . . . . Na tom místě, kde stojíme, žil totiž kralevič, král, bohatý člověk — ne-li víc. Nepamatuji se již přesně, ale byl velmi bohatý, tak že se mu všichni kořili až k zemi, měl velkou moc nad tehdejšími lidmi, kteří třásli se před ním a vyko-

návali každý jeho pokyn. Již jako malé děcko poroučel v domě dle obyčeje otce.

— To chci . . . . To poroučím hned . . . .! a vše musílo se státi.

Stávalo se, že některou žádost nebylo lze vyplniti, ale on to chtěl a musilo se to státi, kdyby to i bylo »z oka — do boka«*).

Umřel mu otec a všichni jeho, mladík zůstal sám a vše dědil . . . . ohromné jmění i celé království.

Co udělal nejdříve? Shromáždil všechen lid, všechny služebníky a své poddané.

— »Chci, abyste mne nazývali ode dneška »velmožným«.— Kdo na to zapomene — hlava dolů. Teď se kliďte domů a rozhlaste to po celé zemi. Hned!«

Všichni třikrát padli před ním na tvář svou a odešli. — „Velmožný . . . velmožný . . . . velmožný . . . .“ hlasitě hovořili: „Velmožný, stane se dle tvé vůle!“

Přišel pěkný a teplý den. První zimní paprsky sluneční pohrávaly z usmívající se oblohy, sníh se třpytil jako drahokamy a »velmožný« — jak ho obyčejně nazývali, seděl na prestolu. V tom otevřely se dvéře a sluha oznamoval:

„»Velmožný«, prosím pokorně, tu přede dveřmi čeká nějaký ubohý poutník ze sousedního království a prosí o milost vaší »velmožnost«“.

— »Ať vejde!«

Vešel člověk v prostém oděvu.

— „Dobrého dne přeji, neznámý pane! —“

— »Co?! — Jak mluvíš?! — Tuláku!« — vyrazí ostrým a přísným hlasem velmožný.

Zatím pravil prostý člověk dále:

— „Odpusť, jest-li jsem ti něčím ublížil. Myslím, že ne, ale konečně, jak je tvá vůle — — —“

— »Pomoc! Vyveďte jej ven a uvrzte do podzemní temnoty. Dříve jej však spoutejte v okovy! Hned!«

Prostý člověk se bránil, ospravedlňoval, ale marně. Sluhové přiskočili a ihned vykonali rozkaz.

*) Chorvatské pořekadlo.

Téže noci zdálo se tomu ukrutníkovi, že bdí. V tom se otevřely dvéře a jimi vstoupil onen poutník a řinčel okovy. Král se probudil. Chtěl volati o pomoc, ale hlas uváznul mu v hrdle. Chtěl skočiti z postele a svolati své sluhy, ale nemohl se ani hnouti. Ležel ve smrtelných úzkostech; spoutaný poutník zavřel za sebou dvéře a přistoupil až k jeho loži.

— „Neboj se, člověče! Nechci ti ublížiti. Chci jen sejmouti tyto okovy". Snímal si okovy, které řinčely a zvučely tak silně, že velmožný skrčil se v posteli do klubka a strachem sotva dýchal. Nyní poručil mu poutník, aby povstal z lože.

— „Vstaň! Dosti jsi se naválel na tom krásném hedvábném lůžku. Dosud jsi nad míru užíval v hojnosti a nyní si vyměníme místa na několik dní. Budeš spáti v tmavém vězení a já budu vládnouti v těchto krásných komnatách a sobě odpočívati . . . ."

— »Ach prosím, prosím poníženě . . . . odpusťte . . . od — pusť — te . . . .« — vyrážel třesavým hlasem.

— „Tak to musí býti. Není pomoci".

Poutník vytáhnul jej z lůžka a dával mu na ruce a nohy okovy i řetězy.

— „Tak . . . . Nyní jdi do temnice . . . . jen jdi!"

— »Nechtějte . . . . ach, prosím, prosím, prosím poníženě, pokorně . . . . Mějte slitování . . . . Vše vám dám . . . . Jen nejednejte se mnou tak ukrutně, sejměte ty řetězy a těžké okovy«.

Marná byla jeho prosba a všechny přísahy. Musil s pláčem, smuten i zdrcen do studeného a temného vězení.

— »Ó, zde je hrozně . . . . zde umru mukou. Prosím, milost pro — pro — sím — — —«

V tom se probudil.

Vřelý pot lil se z něho, jako by byl v teplé lázni. Prsa se mu dmula, tíže neodstupovala z jeho hrudi.

— »Ó, to byl hrozný sen. Vzhůru! Sluhové!«

Jak to vyslovil, stáli u něho sloužící.

— »Polovice vás půjde do vězení« — pravil zlostně a zuřivě — »a polovice zůstane vás zde a připravíte pilu, sekeru a špalek. Potrestáte včerejšího hosta«.

A když nikdo nic neříkal, zasmál se: »Ha — ha — ha.... Ten ničema chtěl mne potrestati, ale počkej, ty mudrci, teď ti to odplatím. Počkej, zapamatuješ si to na věky . . . .«

— „Zde jsem, čeho žádáš?“ — pravil důstojně a velebně poutník v okovech a doložil: „Chceš mne trestati jako provinilce . . . . A proč? Jen proto, že jsem ti chtěl říci pravdu. Jen pravdu, abys nezpýchnul, abys byl pokorným — člověkem . . . .“

— »Dolů s ním! Dolů! Hned!« — poroučel rozkácen.

Sluhové chtěli se naň již vrhnouti.

— „Zadržte!“ — praví zajatec tiše a všichni stáli jako přikováni.

Vida to kralevic, vlastně král a bohatý člověk, — co se stalo, — skočil sám, pozvednul ruku a chtěl jí mávnouti.

— „Ustaň a dokud čas, polepši se!“

— Nebylo času, rukou zamávl. V tom rozkotalo se vše a nezůstal kámen na kameni, vše bylo zničeno a srovnáno se zemí. Pastvina — holá pastvina prostírala se v tom místě a uprostřed bylo viděti lidi, kteří prohlížejí nějaký nález.

— Lidi, to jste vy a nález jest od zvrhlého tvora — kamenné srdce . . . . úplně pusté a bezživotné je nyní kamenné srdce, které jej uvrhlo na onen svět do pekelných muk«.

— „Uvrhlo na onen svět do pekelných muk“ — vykřikli a ohlíželi se po ctihodném starci, jenž zmizel.

▽ ▽ ▽

Vítr.

Stalo se to tenkrát, dokud se myslilo, že všichni lidé jsou měkkého a milého srdce. Nebylo povodní, nepršelo, nýbrž den ze dne byly tiché dny, slunce zlaté paprsky vysílalo, lehký — mírný a příjemný větérek ochlazoval spocené hrudi a šeptal nějakou milou a nade vše příjemnou píseň.

Jednoho dne, — bylo to pod večer, — šeptal větřík a nesl na křídlech svých první niti temné noci, přivlékl za sebou na šedý obzor prvé hvězdy a hledal, kde bydlí dobré dítky. Nejpozději přinesl na zemi sen, který rozprostřel svou báječnou moc, lidé zavírali víčka a — usínali.

Ještě mnoho jiného měl větřík na práci . . . . neúmorně pracoval —

Bylo as 10 hodin v noci. Protože byl pozdní den listopadový, byla úplná tma. Hustá a černá noc se rozprostřela, když větřík dorazil do jisté vsi. Malé domky, s nakloněnými krovy čněly divně do tmy, bledý dým vystupoval, kde ze zastřeného okénka třpytilo a kmitalo se světélko.

Rudolf Valič. Chlebová pec a chýše.

Větérek usedl na zevnější tabulky okenní. Usedl, chtěje si odpočinouti.

V téže chaloupce odpočívala na loži nemocná, u níž seděla slabá dívenka. Stařena třásla se zimou a malá dívka zahřívala svou rukou ruku matky a dýchala svými malými ústy, jen aby zahřála — byť i jen málo — nemocnou. I ona byla slabá a bledá. V celé světnici byla veliká chudoba a jakési mrtvé — hrobové ticho.

Větérek se skrčil. Zamrazilo ho u srdce.

— »Počnu odtud. Vidím . . . o, vidím zcela dobře, že přebývá zde bída a protože nemohu jim pomoci, vzdálím se a pozvu anděla sna, aby je posilnil pěkným a příjemným spánkem. O, začnu hned . . . .«

Větřík zavanul — — —

Sotva proletěl několik domků, uslyšel z jednoho hluk hádku, nadávky . . . .

— »Co ty . . . . co ty mně můžeš . . . . ha?! Či myslíš, že jsi-li mým otcem, jsem já tvým otrokem — ha?! Ven — vyhodím tě . . . .« a vlastní syn vyháněl svého otce.

Vítr zkameněl úžasem. Trny — ledové a smrtící trny probodávaly jej. Rozlítil se nad tím černým nevděkem a nespravedlností lidstva.

— »Zda-li jest dítěte, které by nectilo rodičů?! — Ne, ne, ... to nemůže býti!«

Od toho okamžiku, větřík úplně rozhněván a pln běsnosti začal foukati, burácet a třásti tou chýší. Jeho burácením třásly se balvany, padal rákos se střech — a bývalý větřík — proměnil se v mocný a silný vichr, který sehnal nad hříšnou chýší mohutné mraky, liják, blesky — bouři a vývrátil ji ze základů — —

Do dnes, — kdekoli shledá nějakou ničemnost — vzplane a zuřivě láme co dopadne, neohlížeje se na nikoho. A tak pro jednoho ničemu trpí mnoho lidí.

Vítr jest od té doby tvrdého a nemilosrdného srdce.

▽ ▽ ▽

Zimní povídka.

Můžete si pomysliti, jak se Zlata potěšila vypravováním své matky, která jí obšírně popisovala svou zítřejší cestu. »Půjdu hlavní ulicí na konec města, kdež navštívím naši starou Nenu. Ovšem — cesta k jejímu domku vede malým lesíkem, v kterém též v zimě není ani řeči o vyšlapané pěšince.« —

»Tedy, jak chceš tamtudy jíti maminko?« — ptala se zvědavá dceruška.

»Jak? Mně je to velmi snadno. Ještě dokud jsem byla malá, jako ty nyní, hrávala jsem si často v tom lese a poslouchávala zpěv ptactva. Stará Nena hlídala mne u svého stáda ovcí, abych se někam nezatoulala, a tak jsem se již tehdá naučila tam znáti každý lesní strom. Ó ubohá Nena! Teď onemocněla.«

«Jest-li to ta dobrá babička, která nám nosila zeleninu, mléko, sýr a jiné věci?«

»Ano, dítě. Ona je to. Vidíš, jiní lidé to tak nedělají. Ti každé neděle nebo čtvrtka jdou do trhu a kupují tam potřebnou zeleninu a čeho třeba pro domov. I má matka tak činila. Když jednoho dne se vracela z trhu, viděla, že jí očekává nějaká stařenka s košem na hlavě před vraty. Nabízela ku koupi téměř celý koš. »Kupte, paní,« — pravila stařenka — »na trhu jsem nemohla nic prodati. Všechny ostatní prodaly, jen já jsem neprodala, protože jsem se opozdila. A to víte ....« — stařena zaplakala. »Víte, člověk ... chudák ....« Stařenka se tak rozplakala, že nebyla dále řeči mocna. Celá se třásla pláčem.

Když se uklidnila, ptala se má matka, kolik chce za celý koš. Stařenka upokojena vděčně pohlédla mé matce do očí. »Děkuji, děkuji .... Ó ....!« — Nena spjala ruce a mluvila pro sebe. Pak doložila: »Budu míti aspoň tolik, abych ho mohla slušně pohřbiti ....«

»Pohřbiti?! Koho? Pohřbití?!«

»Slyš jen, Zlato. Napadalo mnoho sněhu a Nenín muž odešel ráno do města, aby prodal trochu zeleniny. Prodal hned a vracel se k domovu. Sníh padal a sypal se silně, ale stařec sotva kráčel. Šťastně vyšel z města a pak měl přejíti lesík. Unaven sotva nohy vlekl. Síly ho počaly opouštěti a šla na něho jakási dřímota. Usedl. Odpočinek se mu zalíbil. Sníh se stále sypal .... chladný, vítr vanul holými větvemi a vše to uspávalo unaveného starce. Stařec usnul úplně, pevně a téhož dne našli jej lidé zmrzlého a donesli jej k Neně. Ubohá Nena! Naříkala, velmi naříkala. Z rána naložila vše ze zahrady a donesla do trhu. Opozdila se tam, proto náhodou setkala se s matkou — — Byla jsem tehdá ještě malá, ale pamatuji se na vše. Od té doby docházela k nám Nena pravidelně dvakrát za týden a dodávala nám potřebnou zeleninu. Byla to její výživa. Měla několik ovcí, které pásla v tom lesíku. Několikrát ročně šla jsem s matkou k Neně, a směla jsem pak zůstati tam celý den. Ó, jak se mi tam líbilo na čerstvém vzduchu! Chodila jsem tam ráda a Nena mě hlídala jako zřítelnici svého oka. Teď chudák stůně. Musím k ní jíti zítra, abych věděla jak je jí a čeho potřebuje, abych jí pomohla .... Půjdu ráno, neboť dnes jest již pozdě «

Venku spouštěly se mraky a z nich sypal se drobný, bílý sníže k, který usazoval se na jehličnatých větvích a pokrýval střechy domků.

»Maminko, maminko drahá . . . .«

»Co chceš? Řekni!«

»Víš, i já maminko,« — Zlata se lichotila — »i já bych — s tebou. Víš,« — rychle dodala, — »já se teple obleknu a — budu pozorna, aby se ti něco nepřihodilo na cestě. Sníh — zima — mohla bys i ty zmrznouti, maminko.«

Maminka se zasmála srdečně té řeči a starosti. Té noci zdálo se Zlatě, jak kráčela za matkou a jak jim vrzal sníh pod nohama . . . . vrzal.

Nastalo sněživé, zimní jitro. Dobře zaobalená šla matka s deštníkem v ruce a za ní hopkovala a kráčela malá Zlata. Sníh se sypal hustě a padal jim do tváří, na cestu, stromy a pole, ale ony kráčely spěšně a rychle přes lesík k své nemocné Neně.

▽ ▽ ▽

V zlatém království.

Stromy i domy, i kamení před domem i vše . . . . ach, vše . . . . Vše to bylo z ryzího zlata.

I stalo se, že sám král toho království trestal za neposlušnost nejmladšího syna svého tak, že jej dal zazdíti do kamenné věže vedle zlaté. Zavřel jej, zavrhl. Neuznával jej více za syna.

To pohnulo kralevičem. Touha po slávě a cti, po vládě nad ostatními, hlodala mu na duši a on zanaříkal . . . . zaplakal hořce. Tak plakal, že se zdi věže rozpukaly a jeho slzy tekly proudem, řekou . . . A ta řeka bouřila, ... trhala. Hnala se zuřivě na zlaté dvory . . . . udeřila zuřivě, rvala z nich hojně zlatého prachu a odnášela ho žádostivě....

Pláč kraleviče ustává na chvíli, když si vzpomíná, že se již nikdy nestane králem, když si vzpomíná na ztracenou čest a lesk, zaskřípá zlostně zuby a zařve strašně pln hněvu.

V takových chvílích otřese se vzduch i stromy, rozvlní se moře, řeky i jezera a vše — vše . . . .

Říkáme, že jest bouře a to ten nešťastný kralevič se mstí — zlatému království.

▽ ▽ ▽

Žádost.

Byl pěkný, podzimní den. Sežloutlé listí šumělo a padalo se stromů, babí léto přadlo své tenounké pavučinné niti a nějaký již starší muž, opírající se o hůl šel od domu k domu.

Rudolf Valić. K povídce »Žádost«.

Mitro Milošev žebral takto celý den neúmorně. Podvečer usedl na usušenou otavu, žvýkal obdržené skývy chleba a vroucí slzy kanuly mu na tváře. Bylo mu těžko okolo srdce, naříkal na svou bídu. Když se najedl, přemýšlel o dosavadním životu a umořené tělo pozvolna se upokojovalo a ukládalo na tom lůžku.

Najednon se mu zdálo, že hoří nebe a veliké plameny plápolají po celém okolí. Vše mocněji a mocněji hoří a tu slyší, jak krásné zvuky vznešené hudby zavzněly:

»Mitro . . . . Mitro Miloševe!«

»Kdo mne volá? Co chcete?« — ptá se rychle.

Jakýsi silný, třesoucí se starý hlas ozval se dále.

»Mitro! Vidím, že se divíš, ale neodkládej dlouho a rci, čeho si nejvíce přeješ a tvé přání se splní. Rychle rci, neboť je krátká doba čekání, ale dlouhé jsou následky«.

»Přeji si« — a Mitro se zamyslí — »přeji si, aby se vše vyplnilo, co si budu přáti.«

»Ať se stane, ale pozor, co smíš a čeho nesmíš si přáti!« — Odpověděl tajemný hlas, hudba ustala a s oblohy zmizel oheň . . . .

Mitro Milošev přál si ihned pěkný palác a aby se stal nejbohatším člověkem na světě. Jak vyřknul přání, již stál před ním skvostný palác a byl naplněný bohatstvím. Vzal svou žebráckou hůl, zahodil ji za palác, do něhož ihned se uvelebil a žil v nadbytku všeho, čeho si přál. Z počátku nevěřil sám sobě, jest-li to pravda nebo sen. Ale když viděl, kterak sluhové vyplňují každé jeho přání, že vše přesně jest vždy vykonáno, když viděl jak pokorně všichni jsou ochotni k službám, přestal pochybovati. Co více, počal věřiti — sám sebe přesvědčovati, — že žil tak od jakživa a že není pravdou, že by býval žebrákem. Na svůj bídný předešlý život nikdy nevzpomínal. Proto není divno, že když jednoho dne přišel otrhaný žebrák prositi o almužnu, dal jej vyhnati.

»Ven zahaleči! Kam bych přišel, abych se s každým dělil!«

Z dlouhé chvíle a zahálky stával se zlým, netrpělivým. Nic se mu nelíbilo, nikdo mu nebyl vhod. Kromě toho se neustále obával, aby mu neukradl někdo přes noc majetek — a tak den ode dne stával se nespokojenějším. V té nespokojenosti se tak utvrdil, že dal každého trestati pro jakoukoli maličkost. Konečně si přál státi se králem této země.

I stal se skutečně králem. Nyní nastala jiná doba jeho života. Poroučel, užíval, veselil se . . . . a vše, čeho si jeho srdce přálo, se mu vyplnilo. Jen jednoho se mu nedostávalo, to byla — spokojenost. Věděl dobře, že je to peklo, mučírna.

Přemýšlel, čeho by si měl přáti, aby se i té dodělal. Ale čím více přemýšlel, tím lépe poznával, že je člověk — ať bohatec, hodnostář nebo král — kromě toho ubohý tvor. — V té době křižovaly se po obloze blesky a zahřmělo. Lesklý palác Mitry Miloševa sesul se a zmizel s povrchu zemského, po jeho království nebylo ani stopy a on zůstal ubohý i bídný v roztrhaném oděvu. Když se ohlédl a protřel ospalé oči, spatřil, že skutečně se pokryla obloha temnými mraky, že se křižují blesky, že počíná pršeti, a vše to, — to přání — že byl jen — pouhý sen.

Rychle vstal, sebral své cáry a žebráckou hůl a šel, aby se skryl někam před nepohodou.

Když druhého dne opět šel od domu k domu prose o almužnu, přišel k jakémus domku, z kterého vyšlo děvčátko a podalo mu almužnu.

»Děkuji ti, dítě! Přeji ti všeho dobrého! Slyš jen a poslechni mne. Naskytne-li se ti v životě štěstí, nežádej více, než čeho ti třeba, a nepřej si zejména ničeho, co se vyplniti nemůže«.

Tak děkoval od té doby každému — Mitro Milošev.

A byl spokojen se svým osudem.

▽ ▽ ▽

Mlha.

Stalo se to dávno — dávno. Prvně počalo padadati listí se stromu.

I řekl jeden lístek.

— »Dost — dost dlouho jsem byl zeleně zbarvený a na té nevděčné větvi. Dosti jsem byl zelený a okrašloval jsem tento svět. Nač mám okrašlovati svět, který mně neochraňuje, nebrání úplně nic; kterákoli housenka nebo pták, chce-li, nás utrhne a ožere . . . . — Tomu uděláme konec«.

— ‚Tak jest!' — ozvalo se listí na všech větvích a nespoutaně žloutlo od zlosti, domnívajíc se, že vzdoruje stromu i lidem, odtrhávalo se a padalo na zemi . . . . Zde šelestilo a vesele s opovržením posmívalo se holému stromu . . . . . Smálo se tak silně, že smíchem hlasitě šustilo a šustilo.

Drobné slzy, které byly drobounké jako prášek, vznášely se nad zemí a byly velmi husté, bylo jich na miliony, na miliony.

Byla to první mlha . . . . hustá podzimní mlha.

▽ ▽ ▽

Matčina povídka.

Konečně přišel . . . . Nový rok.

Zorislava plna radosti a štěstí přiskočila ke své matce a přála jí všeho dobra. Nemluvila mnoho, ale co řekla, vycházelo jí ze srdce a matka pohnuta objala svého jedináčka.

»Děkuji ti, dítě, děkuji, ... zasluhuješ, abych tě něčím hned obdarovala za to pěkné přání.«

»Jen jedno mi dej, maminko.«

Maminka se usmála.

»Chtěla bys opět nějakou pohádku?!«

»Ach povídku . . . . vypravuj mi místo dárku!«

Zorislava upřela své krásné, černé oči plné prosby na matku a levicí chopila se matčiny ruky. Toužebně očekávala — s usmívavými ústy . . . .

»Stalo se to před novým rokem . . . . Lidstvo očekávalo netrpělivě půlnoc, až odbije s věže dvanáctá hodina. Já jsem byla s tvým otcem ve větší společnosti. Domácí paní zvávala nás dříve častěji k sobě, ale později pro neštěstí, kteréž je stihlo, jen na Sylvestra. Její manžel byl v nejlepších letech. Měli jedinou dcerušku a ta byla podivné přirozenosti. Dokud byla ještě malička, neviděla ráda jiné děti a když jí bylo pět let, stala se jaksi divokou. Přišla-li mezi děti, každé poškádlila a uštědřila mu rány. Neměla radosti ani na dvoře, ani v zahradě, ale často přelezla plot u zahrady, běžela do sousedství, odtud dále a tak ji rodiče hledali celý den. Jednoho dne nenašli těkavé Ajkice. Nikde jí nebylo, nebylo. Hledali ji v dalekém okolí, ale po ní ani stopy. Pan Petradžia se svou manželkou byli bolem zdrceni. Ohlásili všude a všude, slibovali dobrou odměnu, kdo jim přivede Ajkici. Hledali plná čtyři léta. Ztratili všechnu naději a pan Petradžia z toho sešedivěl a zanevřel na dítky. Porozuměl tomu každý, kdo znal jeho dřívejší lásku. Miloval nade vše svou Ajkici a nyní, když

ji nenadále ztratil na věky, bylo mu smutno a naplnila ho jakási závist, když viděl u někoho děti, kterých sám neměl. To jej tak trápilo, že počal všechny děti nenáviděti. Nenáviděl je z celé duše, a když mu někdo nabídl jiné dítky, odmítl je mrzutě: »Ztratil jsem svou drahou Ajkici a protože vím, že je pro mne ztracena, nemohu přijmouti jiné dítky, protože by mne upomínaly na mé dítě«.

Josip Anschau. To je moje drahá Zorislava.

Byl zimní večer, když jsme byli k němu pozváni na Sylvestra. Všichni hosté byli shromážděni, jen scházel ještě městský lékař. Konečně přišel i on a pan Petradžia zahájil hostinu. Byla tichá a skromná zábava. Domácí paní nebyla nejveselejší, protože lékař, který nebyl dosud u Petradžiů, neustále mluvil jak je přešťasten a jak se těší ze svých dvou dítek. Ostatní hosté zpozorovali ihned touhu pana Petradžia

a nebylo jim to milé. Sám domácí, aby přerušil nepříjemný hovor, schvalně vyrušil pana doktora, proč nepřišel v čas.

Lékař se zamyslil a řekl: »Dovolíte-li, chci vám něco říči, jen . . . .«

»Jen račte bez vyrušování!« odpověděl pan Petradžia.

»Ale« — pan doktor opětně přestal. »Odpusťte, chci vypravovati o jistém cikáněti«.

»Ať je to, co je!« proti své vůli pravila hospodyně.

Lékař tedy počal vypravovati: »Když jsem byl na předešlém místě, padlo mi do oka jedno cikánče. Ostatní cikáňata běhala, honila se bezstarostně, ale to bylo stále smutné a tiché«.

Ve světnici zavládl klid — veliké ticho.

»Jednou onemocněl starosta cikánů i poslali pro mne a já jsem tam hned odejel. Bylo zde i to cikánče. Když jsem poskytl první pomoc, odcházel jsem domů. Byl deštivý podzim a já jsem se zabalil do límce kožichu a usedl do kočáru. Sotva jsem dal pobídnouti koně, vyskočilo cikánče, vskočilo do kočáru a vzdychlo úskostlivě: »Pro — prosím, jeďte — rychle!« Zatím kočí pobídl tak prudce koně, že jsem nemohl zastaviti a ani nevěděl, co si počnouti s dítětem. Kočí jel stále rychleji a dítě mne zaklínalo, abych je dovezl do města. Když jsem dojel domů, pozorně jsem zabalil dítě do kožichu, odnesl do své světnice, a první, co bylo, chtěl jsem zvěděti, co je s tím dítětem. Ale dítě plakalo a prosilo, abych je neodpuzoval od sebe, sice že je stará cikánka ještě dnešní noci hodí do ořechové slupky, v níž bude veliký pavouk, který mu vypije oči. »Ach nedávejte mne pryč, ukryjte mne, a přijde-li kdo pro mne, nedávejte mne — nedávejte!« — Ten pláč dítěte mne pohnul a já jsem hned poznal, že je to dítě ukradeno. První noci jsem skryl cikánče ve své světnici a z rána jsem pověděl vše své manželce. Neměli jsme dosud dítek, proto jsme si to dítko ponechali. Druhého dne přišlo ke mně mnoho cikánů poptati se na své cikánče. Když sluha potvrdil, že přivezl jen mne, a když jsem pohrozil, že je udám, budou-li mne obtěžovati, odešli. V brzku byl jsem přesazen sem a tu se mi narodil synek, a ono cikánče, které jsme pokřtili Zlatice — —

»Což je to děvčátko?!« zvolala celá společnost, a pan Petradžia jak bez sebe přiskočil k lékaři a křečovitě uchopil

jej za ruku. »Kde je? — Co? — Jak? — Prosím — já, — já —« . . . . tu zaplakal a zavzdychal, a s ním i manželka. Byl to výstup k nepopsání dojemný.

Lékař oněměl podivením a divil se všemu tomu. Divil se, že celá společnost upírala naň zvědavě své pohledy, očekávajíc, že bude dále mluviti. Lékař vypravoval pak, že Zlatice onemocněla, že jí podával lék a tím že se zdržel déle doma, proto prosil, aby mu to pan hostitel odpustil.

»Kde je? Zlatice — není-li to — . . . . Pojďte pane doktore . . . . Ukažte mi to dítě«.

V okamžiku odešli a v brzku se vrátili lékař i hostitel, který v náručí přinesl — Ajkici.

»Div — div se stal. Sláva!« ukončila matka povídku o cikáněti — Ajkici.

»Ach, to byla pěkná povídka!« vykřikla potěšená Zorislava. »Již se nebudu nikdy toulati!« —

▽ ▽ ▽

Jahoda.

Chtěl-li někdo ve vsi říči o někom, jak je silen, hezký a milý, řekl, že jest jako Jahoda. Všichni při tom myslili na osmiletou dívenku, dcerušku dobromyslného Michejliče. Avšak byla to hezká a milá dívenka, jako bělorouné jehňátko. Červené tvářičky, kudrnaté černé vlásky a veliké i živé, jako trnky modré oči — vše to bylo v ladném souladu s celým zjevem malé Jahody.

»Tatíčku, tatíčku můj!« volávala a znělo to tak líbezně, jako stříbrné zvonky.

Jednou šla do lesa po úzké pěšince přes pole a zpívala si jako ptáček. Skotačivě chvílku běžela, chvílku šla zvolna, odměřeně, a opět se zastavila, ohlížela se a usmívala se na modrou oblohu.

Vidělo ji slunce a začalo se i ono usmívati, mocněji vysílati své zlaté paprsky a zeptalo se ji: »Dceruško, dceruško.... jak se jmenuješ — jak?«

»Jsem tatínka i maminky Jahoda, a lidé mne nazývají Michejličová. Chodím již do školy, umím čísti i zpívati a mám velmi ráda zelený les. Tam je vše krásné a proto tam běžím!«

Jahoda se zastavila, usedla na pastvinu a sluneční paprsky proplétaly se jejími černými vlásky a kadeřily je svým teplem. Ve chvílce měla kadeřavou hlavičku jako malí andílkové na obrázku. Jak paprsky obletovaly okolo její tváře

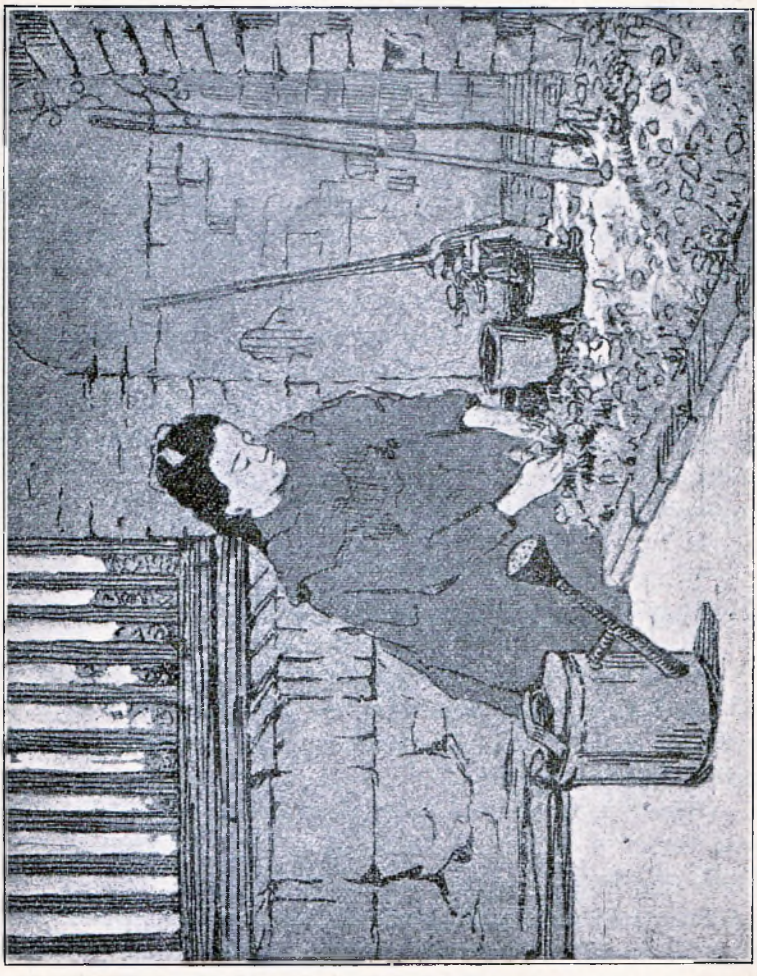

Jahoda v květnici.
V. Becié.

a líbaly její oči, spustila se jahoda celým tělem do kypré trávy a pozorovala hru zlatých paprsků.

Přiletěl i lehký větérek a prohánět se společně s paprsky okolo Jahody. Chvílku — a ejhle, přilétali ptáčkové — i slavík, i čermáček, i skřivan, i vlašťovička. Jeden usedl jí na ruku,

druhý na druhou, a tak každý někam. Slavík tiše zanotoval a nad jejím srdéčkem zapěl dlouhou, velebnou píseň. Celé okolí ožilo najednou, ospalá fialka stydlivě pozvédala svou vonnou tvář, červený planý šípek z lásky vypučel, téměř kvetl a nad hlavičkou Jahody rozkvetl bílý kvítek s pěti lístky, kterýž lidé dosud nazývají jahodovým květem, a jeho plod — jahodou.

Byla by naše Jahoda ještě dlouho zůstala a spala tak v přírodě, kdyby jí byl nešel hledati sám její otec.

»Kde jsi, Jahodo — Ja-ho-do?« volal starostlivě.

Slyšeli to ptáčkové a i slunce to zpozorovalo a lehký větérek našeptal to Jahodě i celé družině. Jako by se domluvili, políbíli ji ještě jednou na oči i líce, jako krev červené a jako mléko bílé, ptáčkové na pozdrav zamávali křídloma, zazpívali hlasitě, kvítky silněji zavoněly, paprsky sluneční tepleji zahřály, vítr zašelestil a Jahoda se probudila.

Jak se podivil její otec, když ji našel u lesa, kde spala jako pravý andílek. Není divu, že jako z toho kvítku, který za hlavou jí rozkvetl, dozrála v krásný plod, jahodu, v sladkou jahodu.

▽ ▽ ▽

Dědova čepice.

Dokud byl můj dědeček chlapcem asi sedmi- až osmiletým, nosil na hlavě pěknou červenou — jako krev červenou — bosenskou čepici (fez). Tak ozdoben běhal vesnicí a každé chvilky výskal radostně.

»Dědečku, pohleď na našeho Jevra, co má nového. Má novou čepici a ozdobil si hlavu, jako by byl pašou. Pravý chlapík od oka«.

Tak říkali vesničané. A náš Jevro, později můj děd, rostl jako kvas v díži chloubou a pýchou. Líbilo se mu to, proto nevyšel z domu ani na krok bez své — čepice. Chodil v ní i spáti, tak mu byla milá.

Jednoho dne zachtělo se Jevrovi ranních jahod ze zahrady strýce Marety. Náš Jevro dal se na zlodějské řemeslo. Když se trochu setmělo, zvolna — zvolna připlížil seza lískovými keři přímo k jahodám, a sebral jich plnou svou čepici.

Čepice plná a radost bylo na ně hleděti. Byl by hleděl na ně ještě dlouho, jak jsou krásné, kdyby ho nebyl uchopil za krk sám strýc — Mareta.

»Sem čepici! Já ti dám! A teď běž, utíkej domů!«

»Ale čepici — drahý strýčku Mareto, — prosím poníženě — ale —«

»Mlč, kluku? Teď je čepice má, a ty běž domů«.

Tak se stalo. Jevro byl bez čepice. Čas utíkal a nevracel se, ale jemu bylo stále smutno, neboť toužil po své nezapomenutelné čepici. Mnohokráte přemýšlel, co by se stalo, kdyby šel a požádal o ni, že se polepší a že se vícekráte nedotkne cizích jahod. Ale strýc Mareta nechtěl ho ani slyšeti.

R. Valič. Dědova čepice.

»Ne synku, to nemůže býti — nemůže, ne bratříčku. Tak ti to patří«.

Poklonil se a odešel domů.

Ale od té doby neměl Jevro pokoje ve dne ani v noci. Stále měl čepici na mysli a v noci zdálo se mu o tisících červených — právě takových jako jeho, — jak padají s oblohy. Všechna pole a louky jsou pokryty čepicemi, ale když chtěl některou uchopiti a dáti na hlavu, zasmály se hlasitě a nebylo po nich ani stopy. V tom se probudil. Tu mu bylo v duši až k pláči. Přemýšlel, jak by se pomstil strýci Maretovi za to, že mu nevrátil čepici. Skutečně. Jevro vkradl se do jeho zahrady a natrhal opětně plno jahod. Strýc Mareta

ho zpozoroval a co by napočítal pět, šest, odešel tiše do světnice, vyhledal ze skříně Jevrovu červenou čepici, přibil ji na vysokou tyč a tu zabodl uprostřed zahrady. Když bylo viděti čepici z ulice, věděla celá ves, co a jak jest.

Dosud visí ta čepice na vysoké tyči, ač uběhlo již mnoho a mnoho času, není již červená, nýbrž zčernalá, protože na ní nepohody hlodaly, sníh a deště ji praly a vítr profoukal — ale dosud nenáleží jinému. A náš Jevro, — kterého dnes nazýváme dědečkem, — jakkoli se dříve zlobil a styděl za své darebáctví, — za tu velkou hanbu, — usmívá se dnes dobromyslně a vypravuje jak zmoudřel z té příhody a přiveden byl na pravou cestu.

Všichni ho ctí a milují, jen že ho nenazývají Jevro, nýbrž Čepice Jahod.

Proč tak? Každý uhodne.

▽ ▽ ▽

Dukáty.

Slunce zapadalo. Temena pahorků třpytila se posledními paprsky slunečními, kteréž se třepetaly — třepetaly a rozsévaly červené zlato do nedohledné dálky, — kdež tratilo se v tmavé šedi, v kteréž tratí se všecky barvy.

A když zatřpytila se hvězda, hvězdička po hvězdě na obloze, zdálo se malému Zlatomírovi, že nezapadá slunce za těmi modrými vrchy, nýbrž vychází, vychází krásně, vychází stále mocněji a vznešeněji a že zvětšuje se ten veliký, ohnivý kotouč a je stále teplejší, — teplejší, — teplejší .... Avšak, když se zmenšovalo slunce, zatroubil veliký, kouzelný roh: tru — tru — tu — tú .... Takto třikráte.

Jak dozněly zvuky, přiletěl anděl květů a sypal drobný, velmi drobný deštíček ze skvoucí nádoby. Každou travičku, každý kvítek pokropil vodičkou, která se třpytila sty barev, jako by to byly samé drahé kameny. Zlatomír domýšlel, domýšlel se skutečně, že jsou to pravé démanty, proto chtěl si jich natrhati a nabrati do kapes, avšak ucítil, že je to rosa, kterou kropí anděl kvítka, všechny byliny a jejich kvítečky. Když to vykonal, přiletěl jiný anděl, probudil slavíka a ostatní jeho soudruhy, ptáčky zpěváčky. Jako na rozkaz ozvaly se

R. Valič. K povídce »Dukáty.«

příjemné a milé hlásky. Kdo je dobře slyšel, vyrozuměl, jak je krásný tento celý — celý svět, který jest jen snem, krásným snem . . . .

Zlatomír by ještě dlouho, dlouho pohlížel na tyto přírodní zjevy, ale nedaleko křoví objevil se nějaký stařec s dlouhou bílou bradou. Když se zastavil, usedl na trávník, otřel třaslavou rukou spocené čelo a oddechnuv si několikráte, opět povstal. Chopil se sekery a chtěl osekati doubek, aby si zaopatřil dříví na zimu. Ozval se první úder. Stařec upustil sekeru a bylo zřejmo, že jej to velmi unavilo. Za několik okamžiků ozval se úder druhý, třetí, čtvrtý. Několik třísek odlétlo od ostré sekery, kůra praskala a padala na zemi. Stařec vše starostlivě shrabal na hromádku a úplně spocen dal se opět do práce. Zlatomírovi bylo líto toho člověka, i rozhodl se, že mu pomůže. On, slabý hošík, ucítil pojednou, že jest v něm taková síla, že by mohl i bez starce poraziti ten doubek. Šel. Sotva vykročil, mávnul stařec sekerou, avšak velmi unaven a zmořen upustil náhle sekeru a slabostí se sklonil, když v tom přibližoval se zvolna, zvolna .... »Seďte si tam, dobrý starče . . . . odpočiňte si . . . .« a Zlatomír chopil se práce. Sám si nevěřil, že to dokáže. Udeřil jednou, a opět . . . . Pot ho oblil a svaly naběhly. Stařec jen se díval a povděčně se usmíval. Zlatomír porazil strom, sebral třísky, odevzdal vše starci a odstoupil. Stařec jen hleděl na chlapce a třesoucím se hlasem radostně děkoval.

. . . Cesta byla úplně špatná, posetá mnoha ostrými kameny, a v pravo i v levo zely hluboké, černé rokliny. Pusto, hrůza, — chvílemi květy posypaný trávník. — Kde jest ten stařec? — v okamžiku zmizel.

Zlatomír zrychlil kroky, potkával i více lidí, avšak cesta byla obtížnější. Došel až k nízké boudě, před kterou shrbená a nemocná stařena prala prádlo. Právě udeřila pračkou*) na prádlo. Udeřila silně ale vyčerpala brzy své slabé síly a usedla na lavičku. Zlatomíru bylo stařenky líto, opatrně připlížil se po skalkách až ku stařenčiným neckám, a začal jí pomáhati. Udeřil silně pračkou, že až pukla na konci, a musil si novou zříditi. Stařenka mu poděkovala a zeptala se, není-li hladov?

*) »Pračka« je dubová deska s držadlem, kterou tluče pradlena prádlo. — (U nás používá se valšky).

Zlatomír jí odpověděl, aby neměla oň starostí, že si něco najde k jídlu. Dobrá stařenka nechtěla toho připustiti a přinesla mu poslední svou kůrku chleba. Když hošík začal kousati, divil se nemálo, že se ten chléb tolik drobí, v krku řeže, kdežto v zubech praská, vrzá, jako by to bylo sklo nebo písek.

— »Ha — ha — ha . . . . synku můj, ... je zde veliká chudoba, úplná. Sotva můžeme nabrati trochu kukuřice, kterou utlučeme, smícháme s rostlučenou kůrou se stromů, a hle, to je náš chléb.«

Zlatomíra zarmoutilo to ještě více, ihned se rozhodl pomáhati každému a jíti do světa.

Sotva se vyjasnilo, uslyšel pronikavý výkřik, povzdech... V hluboké propasti spatřil malé dítko, které tam z neopatrnosti upadlo a nyní nemohlo vylézti. Nemeškaje ani okamžiku, svlékl svoji kazajku a ohledával rukama propast a — bum! . . . . sám tam upadl. Jak nešťastně upadl, ucítil mocnou ránu do hlavy a do celého těla. S bolestí sklesl a zaplakal. Vzpomněl si na vše a velmi naříkal a tím více, když uviděl nějaké dítě, které neustále pláče a prosí ho, aby je vysvobodil z té temné jámy, v níž nemá ani kůrky chleba ani ničeho.

Den uhasínal a nastupovala noc. Zlatomír naslouchal. Slyšel dobře, že zavzněla opět trubka. — — Tru — trů — tu — tů . . . .

— »Ha, zde jsem, zde jsem . . . .« vzkřikl vesele. Anděl snu slyšel zvolání, letěl nad propastí a svým skvoucím pláštěm pohladil líce Zlatomírovo. V tomtéž okamžiku viděl Zlatomír, jak přiletěli i andělé květů a písní a vznášeli se přímo k zlatým hvězdám, z nichž odlamovali kousek po kousku a házeli je k němu do propasti. Když zavzněla kouzelná trubka po druhé, byla propast plna zlatých dukátů a Zlatomír i s dítětem radostně stáli nad nimi. V tom přiblížil se k nim již známý stařeček s bílou bradou i stařenka a s úsměvem na rtech řekli Zlatomírovi, aby si vzal co chce, že mu to dají.

— »Nic, nic jiného, než dovolení, abych směl rozdati všechno toto bohatství chudým.«

Jen to dořekl, vyzvedli dva andělé celou propast i s dukáty a Zlatomírem do modrých výšin a když uviděl Zlatomír na zemi nějakého ubožáka, spustil před něho plnou hrst zlatých dukátů — — — —

Když se Zlatomír probudil druhého dne o šesté hodině, vzpomněl si, jak ve spánku lidé plakali z radosti a jak rozdával bohatství, rozdával . . . . . vše rozdal, spadl na zemi a stíral — ubožákům slzy.

Toho dne byl Zlatomír nejšťastnější ve svém životě a jen litoval, že to vše byl jen sen — jen sen . . . .

▽ ▽ ▽

Sanice.

Vím, že si představujete dlouhou, umrzlou cestu, na níž se bělá sníh, opravdovou — sanici, po níž ujíždějí jako blesk sáně, lidé jedou, rolničky cinkají: cink, cink, cink . . . . Ne, ne o takové sanici nechci vám vypravovati. O jiné, ale podobné. Velmi podobné. —

— »Hleďte, hleďte, babičko, babičko!«

— »A — á?!« — oddechne si babička z hluboka.

— »Hleďte, drahá babičko, na modravé obloze něco se třepetá, třpytí a je to dlouhé, dlouhé jako cesta, jako silnice Snad je to mlha.«

Babička pohlédla na večerní oblohu, zamžourala očima a jen se zasmála, kdežto moje sestra, která chodí již do školy, vykřikla: »Bratře, bratře milý, to jest mléčná dráha, tak se totiž nazývá ta bílá mlha. Aspoň tak jsme se o tom učili«.

— »Jaká dráha, jaká, mléčná a — á!?« rozhorleně praví naše babička. »Ale, ale není to dráha, ani mlha, nýbrž — sanice«.

— »Sanice?! . . . . Babičko! . . . . Sanice?!«

Babička vidouc že jsme netrpělivi a žádostivi, jala se vypravovati.

— »V jednom cárství za mořem, horami a rovinami, kde nikdy nepadá sníh ani led, kde jest stálé léto a kvetou květiny, — žila babička, stará babička sama samotinká na tomto světě.

Omrzela ji ta samota a proto vzdychala a toužila po nějakém společníku. Slyšela ji horská víla a chtějíc ji splniti její přání, přivedla jí hošíka, »Snížka«.

»Zde máš hošíka, drahá babičko, ale hleď si ho a dej si naň pozor, aby se ti neztratil, neboť on může choditi právě tak vzduchem a vodou jako po zemi. Abys našla Snížka,

kdyby se ti vzdálil z domova, tedy věz, že za sebou zanechává bílou stopu prachovou, a i tobě, babičko, dávám moc choditi po vodě i vzduchem jako po zemi« — a . . . . víla zmizela. Babička celá šťastná obejmula malého Snížka a v jeho společnosti utíkaly jí krásnější dny a čas jí rychle ubíhal, rychle . . . .

Jednoho dne roznemohla se babička a nemocí unavena usnula. Malému Snížku bylo líto jeho živitelky a proto odešel do lesíka nasbírati léčivých bylin. Šel přes křoviny, houštiny i chrastí, po úzkých pěšinách a za ním bělel se pás po jeho stopách — vše samý bílý sněžný prach. Šel, šel . . . . učinil krok do vzduchu a zdálo se mu, že tam, kde je modrá obloha, mají léky pro nemocnou babičku. Jak potěšil se Snížek, když zpozoroval, že může kráčeti i ve vzduchu. Za ním se bělilo! To se mu líbilo a on běžel měkkým vzduchem stále výše a výše, chvílku na jednu, chvilku na jinou stranu, odešel, daleko odešel.

Když probudila se nemocná babička, zpozorovala, že se ztratil Snížek, vzpomněla si na řeč víly a šla ho hledati po bílé stopě. Poněvadž i ona mohla choditi vzduchem, vstoupala výše a výše, kdež bylo ještě více bílého prachu, který ztrácel se pod jejími stopami.

Když dobelhala se babička do polovic oblohy, slyšela, že se Snížek vrací, neboť křičel: »Babičko! Babičko!« Hned vrátili se domů a jest-li neumřeli, jsou dosud živi, avšak ona stopa — uhlazená sanice — je tam stále jako jemná mlha a my ji vidíme večer na modré obloze«.

»Možná, že tam Snížek ještě dochází« — kývala babička vážně svojí starou hlavou — a pak třpytí se ta sanice neobyčejně. Bylo mu velmi milé, když našel babičku živou a zdravou. Aspoň nebude sama, ihned uzdravila se z radosti i bez léků Snížkových.

▽ ▽ ▽

Dva motýlové.

Byl teplý májový večer. Temně modrá obloha posypána hvězdami a ve velké dvoraně plápolaly plynové plameny. Světlo . . . . čarovné světlo vábilo večerní motýle.

A hle . . . . dva opustili krásnou přírodu a otevřenými okny vletěli do dvorany.

— ‚Vidím najednou špatněji' — pravil první.

Druhý letěl volněji.

— »I mně se zdá, že mi zrak slábne . . . . ta světlost mne nějak omamuje. Nebojme se toho, nebojme! Je třeba viděti i to. Konečně jest to k nepopsání krásné, krásnější než hvězdy. A proč my ubozí, noční motýlové létáme stále jen tmou?! Toužím po světle. Ach, světlo!«

— ‚Světlo! Světlo!'

Oba létají dvoranou.

Poněvadž nebyli zvyklí hleděti do silného světla, tloukli se chvilkami o zeď, chvilkami o železné plynové roury a ochabovali v letu.

Za několik okamžiků umdlení motýlové sebrali všechnu svou sílu a letěli do plamenů, avšak jen se přiblížili, zamávali křídly, bolně zasténali a upadli polomrtví na hladkou podlahu.

— »Ničeho nevidím. Je to úžasné světlo«, — zasténali oba a protahovali připálená křídla i ohořelá tykadla

▽ ▽ ▽

Na lásku!

»Ha — ha — ha . . . . ach to jest pěkné, velmi pěkné. Jak prvně zazpívají kohouti a svítá, běžíme na lásku. Čím teplejší den, tím rozpálenější líce a čela. Kosu hodíme přes rameno, torbou se opášeme, čepici na hlavu, — někdy bez torby . . . . beze všeho. A dobře nám je, když je láska; jdeme-li na lásku, máme se dobře.«

Děd náš chvilku se zamlčel a pak pokračoval.

»Ha — ha — ha . . . . ale bývá to někdy pěkné. Kolik polí, tolik i lidí, starých i mladých, jak v řadě mávají kosami zelenou travou, která pokosená padá, v dlouhé, nepřehledné řadě, jako skutečný, zelený pás. Bývá tu žertů — jako vody — jak říkají lidé, — radosti nemají začátku ani konce . . . jak by mohlo býti jináče? . . . .«

— ‚A kolik se platí od práce?' — ptám se ze zvědavosti.

— »Kolik se platí — a?! . . . Penězi se nic neplatí . . . aj, aj, ani co by za nehet vlezlo. Avšak až bude míti opět

jiný nějakou práci, tedy opět všichni tam, kde je veselo. Tak to jde z ruky do ruky. Pak, ha — ha — ha, — dokončil děd Tajo, — to bylo dobře. Jest třeba, aby pomáhal jeden druhému — třeba. Lidé neříkají marně, že kde je láska není zloby.«

Pravda je to . . . . skutečná pravda.

▽ ▽ ▽

První číše.

Hospodářství Ante Tunčiče bylo známo ode dávna jako nejzámožnější a nejpoctivější. Dosud vypravují staří lidé, jak bylo v každém koutu majetku plno. Nebylo zde slyšeti ani nepěkného slova, tím méně nadávky. Vše tam bylo dobré, dokud žil Ante se svým jedináčkem Ivou. Ale když otec umřel, byl jedináček dán na výchovu k pěstounům a protože neměl matky, velmi strádal.

Ejhle, jak:

Ivovi bylo sotva šest roků, když osiřel, ztrativ otce i matku. Pěstouni mu vyhovovali, aby se mu zalibili. Řekl-li Iva, dejte mi to, neb ono — ihned mu dali a když to dostal, — splnili i další jeho žádost. To bylo pro něho zlem, zkázou. Když pěstouni slavili jeho narozeniny, nabídli mu číšku »rakije« (slivovice), ta prý ho občerství, posilní. »Pij, synku, slyšíš, okus jen!« — pravili. A když vypil, pochvalovali mu: »Tak, dobře, synku, na zdraví, tak se sluší!« Ivovi se to líbilo a proto chtěl ještě jednu. Druhého dne pil opět. Třetího dne opět a tak naučilo se dítě píti. Když mu bylo dvacet let, byl tichým, potměšilým a slabým starcem, místo, aby byl silným a statným mládencem. Nic ho netěšilo, nic mu nebylo po chuti. »Ach, což to!« — posměšně říkával. »To nic není, nestojí to ani za halíř«. Tak rozplýtval otcovo dědictví, mladý život uplynul, starý byl zničen . . . .

Byli v místě i poctiví lidé, kterým bylo líto Ivy. Pokusili se odvrátiti jej od toho zla, ale jakoby neslyšel. Za milé a pěkné slovo odplácel černým nevděkem, nadával jim a všelijak ponižoval je, proto jej nechali od té doby na pokoji, ať si dělal co a jak chtěl.

Když rozplýtval svoje, toužil i po cizím. Tak ze žebráka a opilce stal se sprostý zloděj.

* * *

Byl pozdní podzim. Počalo již mrznouti a po vsi bylo slyšeti, že Ivo Tunčić oloupil domácího obchodníka a že nyní již dva dny a dvě noci pije v jistém hostinci. Když přišly četníci do hostince, bylo tam již plno lidí. Jedni litovali Ivu, jiní mrtvého jeho otce i matku, a třetí svalovali všechnu vinu na jeho pěstouny. Ivo Tunčić ležel mrtev u plotu se zkřivenou a znetvořenou tváří. Narodil se v poctivém domě, měl poctivé rodiče a ejhle, zmrznul pod širým nebem jako piják a zloděj. Toho všeho byla vinna — první číška rakije (kořalky).

▽ ▽ ▽

Králova povídka.

Jistý král byl stár již přes sto roků, ale byl neustále svěží, zdráv a silen jako růžové jablíčko. Byl dobromyslný, dobrého srdce a stále usměvavý. Odíval se a žil úplně prostě. Bydlil v obyčejném domě jako jeho poddaní, pracoval jako jiní lidé i ruční práce, ač byl velkým pánem, měl velikou moc — byl králem celého národa. Za takového jej uznávali i ostatní králové, ač oplývali blahobytem a blýštěli se samým zlatem.

I stalo se, že jednoho dne přišel ze sousedního království mocný a vážený král k němu na návštěvu. Byla to mimořádná návštěva, neboť sotva vstoupil do královské, prosté chýše, padl na kolena před svým soudruhem a prosil ho o pomoc.

— »Pomoz mi, bratře. Prošel jsem již všechny kraje a všechna království, ale nedošel jsem pomoci. Poskytli mi potravy, oděvu, stříbra i zlata, ale to mi nedostačuje. Moje království propadá zkáze, a co je nejhorší, že cítím, kterak sám strádám nejvíce. Nenalézám ani štěstí, ani pokoje, ani spokojenosti v ničem, nač mi tedy království? Nějaký červ mi hryže v duši i v srdci a není člověka, který by mi pomohl, není. Každý chce mne vykořistiti, chce se domoci cti, peněz, vykoná-li něco pro mne a vidíš, bratře, to se mi nelíbí, toho nechci. Toužím poznati jediného člověka, ale poctivého člověka, kterému bych mohl úplně důvěřovati, s nímž bych mohl denně se přátelití, abych mohl milovati lid. Pak bych byl úplně šťasten a obšťastnil bych i svůj lid.«

— ‚Přeješ-li si jen toho, to je velmi snadné.‘

— »Jak to myslíš — jak?!«

— »Tedy, slyš. I já pocházím z královské krve. Moji rodiče zanechali mi veliké království a plno majetku, avšak neměl jsem štěstí, spokojenosti. Následoval jsem své rodiče a pochopoval jsem své postavení, a proto brzy jsem viděl, že je to vše podvodné, lživé. Poddaní byli jen placení nepřátelé a proto stal jsem se nespokojeným. Aby mi ušel čas, oddal jsem se přátelům, kterým jsem důvěřoval. A co se stalo?! Když jsem byl v nejlepších letech, zbyla mi jen žebrácká hůl, byl jsem žebrákem. Chopil jsem se hole, okolo krku zavěsil jsem si malou torbu. Osamocen bez jediného přítele, bez kohokoli svého, odešel jsem ze svého bývalého města a velmi umořen i nešťastný přišel jsem na rozcestí. Zde jsem si vzpomněl na své královské město, celé království a chtěl jsem odejíti daleko do světa, do jiného království . . . . Zde jsem si uvědomil, že jsem svoboden, že jsem zdráv a silen, mohu pracovati a přec se rmoutím. Proč jsem dříve nepomyslil na svou budoucnost . . . . proč?!«

— »A to pomohlo.«

— ‚Jen ta maličkost?!' — podivil se mladý nešťastný král.

— »Ano, ta maličkost. Našel jsem si od té doby přítele — práci — s níž přátelím se dosud a nejsem nespokojen.«

Druhý král se zamyslil a dobře mu porozuměv, povstal, poděkoval se a odešel.

Hned druhého dne rozpustil dvůr i dvořany a stal se obyčejným člověkem v prosté chýši. Tu pracoval a robotoval. A když po roce přišel opět na návštěvu k starému králi prostě oblečen stisknouti mozolovitou rukou přítelovu ruku, — objal jej tento, jako bratra a políbil ho na čelo.

* * *

Jedna stará kniha povídá, že zmizeli oba tito králové, jak se objali a s nimi, že zmizel všechen jejich lid i stopa po tom království. A proto, stane-li se opět někdy, že by se našli tací dva králové, oživí opět všechen lid, a my poddaní — lidé, nebudeme cítiti ani bolu, ani hořkosti, ani jakýchkoli běd. Budeme nade vše šťastni a carství to nazveme: carstvím lásky.

▽ ▽ ▽

Hvězda.

Otevřeným oknem vnikaly dovnitř paprsky a skotačily po hedvábné kudrnaté hlavičce hezké černohlávky, která bezstarostně lapá ručkama po zlatých nitích a žvatlá . . . . . žvatlá . . . . — »Maminko, maminko drahá, . . . Ejhle, pohleď: namáhám se, namáhám, ale nemohu dosáhnouti zlatého slunce a do syta pohráti si paprsky. Pomoz mi, pomoz . . .«

Zorislava žvatlala dále a lapala paprsky sluneční, které vždy slaběji a slaběji vnikaly okny. Ještě chvilku a slunce zašlo za modré vrchy, a jen obloha, — růžové a červené obláčky odrážely se stonásobně a divukrásně v zelenavém sklu. Ale i ta purpůrová červeň vybledla brzy a modrá obloha stávala se temnější, tmavší, jako by se ukládala k spánku. Zatřpytila se i první hvězdička.

— »Hvězdička! . . . . Maminko! . . . . Hvězdička! . . . Ó, kdybych měla takovou hvězdu. Ó, kdybych měla takovou hvězdu. Ó, jak . . . . Já bych ji objala, hlídala, ach pečlivě hlídala, matičko drahá! . . . . .«

Za půl hodiny usnula Zorislava v matčině náručí a zdálo se jí, jak nesčíslné množství zlatých paprsků hřeje a osvětluje jasnou zlatou hvězdičku. Tak byla stále krásnější a krásnější, větší a větší, padala . . . . právě před Zorislavu. Hvězda teple vydechla, políbila ji na tvář a tiše šeptá, neslyšitelně, ale mile a laskavě: — »Zorislavo, Zorislavo! . . . . Hvězda zlatá, hvězda jediná — je tvoje matička, a ty zlaté paprsky, kterých je nesčíslně, které pohrávají si tvými vlásky a které tě teple zahřívají, je veliká a nesobecká láska a obětavost tvé — matičky, tvé milé matičky.«

Když probudila se Zorislava ze sna, prvně objala svou matičku a vzlykajíc zašeptala roztoužením:

— »Matičko moje, matičko drahá . . . . ničeho si nepřeji, ničeho . . . . Ach, u tebe vidím vše krásnější a lesklejší, matičko moje, matičko drahá.«

Skutečně, matka a mateřská láska je zlatá a veliká — jediná hvězda.

▽ ▽ ▽

Pomník vlasti.

Kamkoli pohlédneme, všude prostírá se krásné okolí, které svou krásou naplňuje každého obdivem. Dítě plné života vystupuje po strmé cestě ku mramorovému pomníku — soše vlasti.

Chlapec asi desítiletý překvapen byl prvním pohledem, pohledem na krásný mramor i krásnou přírodu. Z levé strany prohlédalo Jadranské moře, v němž jsou seřazeny mohutné ostrovy jako drahokamy a perle, podél celého charvatského Přímoří a pyšné Dalmácie. Na druhé straně vypíná se hornatá krajina — krásné Charvatsko a tam v pravo mezi stříbropěnnou Drávou a Sávou prostírá se bohatá rovina Slavonie s vínarodým Srijemem. Z toho snění vytržen byl nenadálým leskem. Socha vlasti v podobě krásné víly třpytí a leskne se v slunečních paprscích na mramorovém podstavci. Množství slunečních paprsků odráží se od mramoru, kterýž vytesala umělcova ruka. A hle, socha se pohybuje, oživuje. Víla mávne rukou, skloní se k dítěti a zvolá naň: »Synku! Pojď blíže, drahé mé dítě! Miluji každého, protože jste všichni moji. Jsem matka všech, jsem tvoje — vlast. Každé dítě jest povinno milovati svoji matku, — vlast, ten kousek země, kde uzřelo po prvně červánky ranní, lesk sluneční a krásnou tuto přírodu, kteráž jest ozdobena nesčíslnými krasami. Miluj svou vlast, ale i pracuj pro ni, aby na tě vzpomínali s úctou mladí i staří po celý život, a když umřeš, budeš žíti v milé vzpomínce a pokolení budou si připomínati tvé jméno.«

Dokud slyšel hošík milá slova, bylo mu měkce i sladce u srdce. Vzbuzovala se v něm pýcha, že je synem této ušlechtilé matky. A když socha vlasti pokračovala: »Jdi, synku, nyní domů a to, co jsi nyní slyšel, zachovej hluboko v srdci svém, pracuj a žij tak, abys byl hoden nazývati se pravým synem charvatské své vlasti!« — poklekl a políbil kamenný podstavec mramorové sochy a své pevné rozhodnutí vyřkl vroucím hlasem jinošským: »O chci! Chci!«

Při sestupování ozývaly se v hrudi chlapce veselé pocity a krásná slova, která hluboko zakotvila se mu v srdci. Rozhlédnuv se ještě jedenkrát na divukrásné okolí i na sochu vlasti, bezděky zapěl:

»Lijepa naša domovino,
oj, junačka zemljo mila,
stare slave djedovino,
da bi vazda srećna bila!«*)

▽ ▽ ▽

Za vlast.

Byl letní večer. Vedro přestalo a příjemný chládek ovíval zpocené hrudi . . . . Příroda byla v nejkrásnějším květu a zeleni. Háj ozývá se písněmi a cvrlikáním veselých ptáčků, potok hlasitě si bublá, v domě klid, tícho a jakýsi zármutek. Otec se zamyslil a starostlivě hleděl na své dítky, matka tajně plakala i vzdychala. Bylo v době války. V tom slyšeti výstřel pušky všichni s sebou trhnou. Otec povstane a mluví:

»Ženo i vy, milé dítky, musím na cestu, vlast mne volá .... Slyšeli jste střelnou ránu, to je znamením, že nepřítel přichází, je třeba připraviti se a junácky ho přivítati. Buďte trpělivi a snášejte se doma, já jdu za vlast — za vás proti nepříteli. Doufám, že se vrátím živ . . . . .«

V malé světnici bylo ještě tišeji a když otec vyřkl poslední slovo, — vypukl pláč a těžké vzdechy . . . .

Bylo slyšeti častější a silnější střelbu. Malé dítky obklopily matku a nejstarší syn odvážně předstoupil před matku sděluje jí, že rozhodl se i on jíti proti nepříteli brániti vlasti. Matka ho odvracela:

»Nechtěj, synu, nejdi! Chceš i ty býti ztracen, jsi sláb, nechtěj, zůstaň . . . .«, ale on setrval při svém rozhodnutí a odešel za otcem ozbrojen sekerou.

Za půl hodiny z nenadání přiběhl domů bez dechu, bez čepice i bez sekery. Kabát měl rozedraný, tváře i ruce zkrvavěné, prsa se mu dmula udýcháním. Bez dechu usedne na nízké lavičce a sotva, sotva šeptne: »Matko . . . matko . . . . otec . . . . .« — odmlčel se.

*) Národní hymna Charvatů:
Krásná naše vlasti,
oj, hrdinská země milá,
staré slávy dědičko,
abys vezdy šťastna byla!

Všichni zaplakali. V prvním okamžiku sevřela se jim hruď strachem, později domněnkou: snad je zabit, snad je již mrtev, a všichni opět vypukli v srdcelomný pláč . . . .

Když si hrdinský syn oddychl, uklidňoval matku i ostatní dítky.

»Neplačte, neumřel . . . . Je živ a bojuje s nepřítelem, avšak jest jen daleko od nás . . . . daleko jsou naši . . . . . Tam jsou požáry, ohně, pušky střílejí, bodáky, sekery, šavle, vidle, kosy blyští se ve světle měsíčním . . . . . Sousední vesnice hoří, dým se valí a snáší se až do naší ulice . . . . Sotva jsem přišel živ, abych vám všecko krátce vypověděl.«

Mlýny na Drávě ve Slavonii.

»Kde máš sekeru, kde?« ptají se.

»Sekeru?! . . . . V nepřátelských rukách. Přišel jsem o ni . . . . Když jsem byl již blízko sousední vsi, zpozoroval jsem, že se někdo plíží ke mně křovím. Šel jsem mu hrdinsky vstříc. Rozčilením přestalo mi tlouci srdce, ale šel jsem v před, v před . . . . V tom popadl mne někdo za šíji. Vyzvědač! vyzvědač! slyšel jsem ze křoví. Proti mně vystoupilo několik ozbrojených lidí. Z počátku jsem zkameněl, ale když jsem se vzpamatoval, chopil jsem se sekery a chtěl jsem posekati útočníky. V tom ucítím, že mi někdo rázně vytrhl sekeru z ruky a chce mi svázati ruce úžemi. Vytrhl jsem se mu co nejsilněji z ruky a dal jsem se na útěk. Z počátku mne pro-

následovali, ale když viděli, že jsou moje nohy rychlejší, nechali mne utíkati. Utíkaje upadl jsem několikráte a zkrvavil si líce i ruce.«

»A kde je otec?!« ptá se se slzavýma očima matka a vypukne v pláč.

»Otec!?« vzdychne syn, zamyslí se chvílku a pokračuje: »Nemohl jsem ho dohoniti. Brání společně s ostatními sousední ves. Když jsem vyšel od nás odešlo právě mnoho lidí do sousední vsi u Drávy. Tam jsou dosud. Nevím, jest-li zahnali nepřítele, jest-li zvítězili, nevím, jak jest, neboť trvá střelba dosud. Doufáme, že právo zvítězí!«

* * *

Druhého dne vstal junácký syn a pravil matce:

»Matko! Jitro se vrátilo, ale ne otec. Nezamhouřil jsem oka po celou noc, jen jsem poslouchal a hlídal vás a své drahé sourozence. Otec se nevrátil. Zůstaňte doma, matko, ukryjte se v našem domě, já půjdu do sousedního města hledati otce a zvěděti jak dopadla včerejší bitka . . . .« a odešel.

Slunce sypalo zlaté paprsky na celý kraj a svým světlem osvětlovalo matičku zemi. Syn kráčel opuštěnou stezkou. Ranním vzduchem nesla se vůně květin smíšená s dýmem a zápachem po střelbě. Všude zavřená vrata, která se neotvírají. Vše je tiše, všude čekají otce, nebo někoho staršího, kdo by je potěšil, povzbudil. Nikoho není na cestě. Jen přelétne pták, zašveholí rychlá vlaštovice, pak opět klid, ticho kouzelného jitra vládne krajem.

Již jest na břehu Drávy. Vlny valí se líně a zkalená voda nese chvílemi kus dřeva, chvílemi chuchvalce pěny, roztlučené nářadí, čepice a kousky uhlí . . . . Vlny se valí, jedna za druhou, aniž se vrací — i vír se točí, točí . . . . šumí, šumí . . . . jaksi smutně, žalně . . . . A hle, ... vedle keře leží mrtev — jeho otec, který šel proti nepříteli a dal svůj život za svou vlast — — — —

Na místě, kde dávno, dávno našel junácký syn svého mrtvého otce, stojí dosud bílý pomník. Mramorový podstavec pomníku stkví se v paprscích slunečních, na něm spočívá měděný lev, který rve drápy hromadu kamení . . . . . Pod ním jsou vytesána a vyzlacena tato slova:

Zde odpočívá v pokoji manžel i otec,
který umřel — za svou vlast . . . . .

Přistoupíš-li k tomu pomníku, naplní se ti hruď sladkými a posvátnými city, které vzbuzují v člověku pýchu a srdce i duši pohnou až k slzám. Pohled na pomník vtiskne se ti

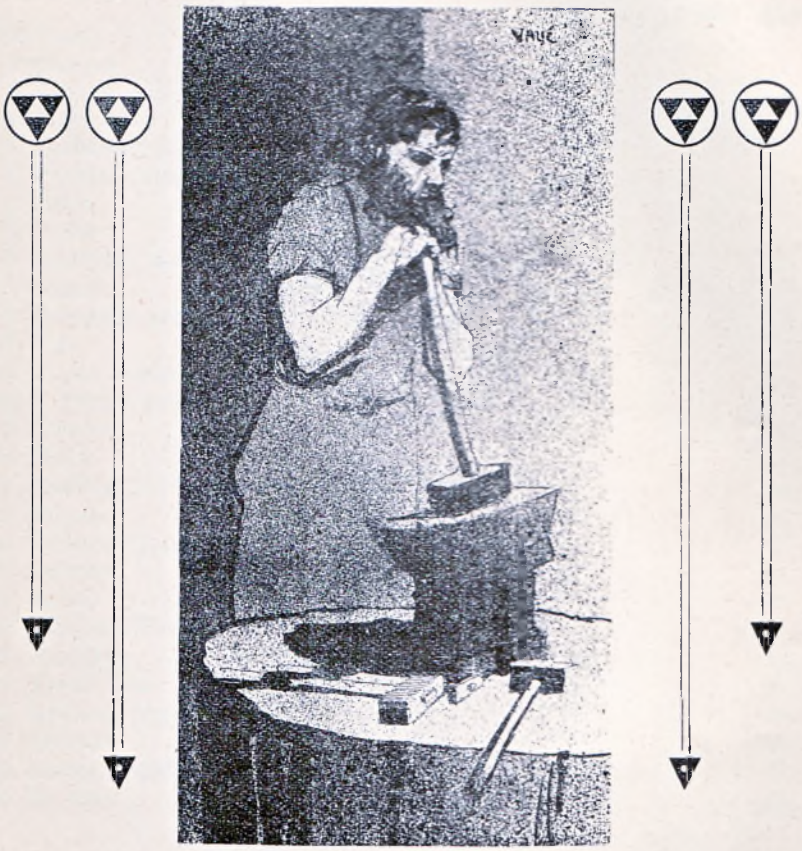

R. Valić. Kovář.

hluboko do duše, oživí a ty slyšíš, kterak mluví vznešeným hlasem:

»Synu! Přišel jsi pohlédnouti na pomník. Vím, že se ptáš: Jak se jmenuje ten hrdina? Jak?! . . . . Neptej se, než

slyš! Nechť je ti v tvém životě nejsvětější a nejmilejší hrouda zemská, kde jsi prvně uviděl zlaté slunce, tento krásný svět obdařený krásami a vznešenými kouzly. Miluj tu hrudu zemskou — svou vlast. Střež ty city lásky v srdci, žij, pracuj a umírej za svou vlast a vyrovnáš se tomu junákovi, který zde odpočívá, ale — neumřel. Tvé dítky, tvoji vnuci, pokolení za pokolením — celý tvůj národ bude na tě vzpomínati, ctíti prach, neboť sladko jest i slavně žíti, ale ještě sladčeji a slavněji umříti za vlast . . . .«

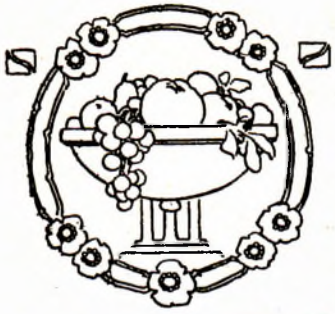

SVEUČILIŠTE
JOSIPA JURJA STROSSMAYERA
U OSIJEKU
GRADSKA I SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA OSIJEK
1

OBSAH.

	Str.
Věnování	3
Předmluva	5
1. Sklizeň kukuřice	9
2. Nový oděv	11
3. Pozlacený ořech	13
4. Poslední vlaštovka	15
5. Milek	18
6. Tetka	21
7. Ondřejův sen	25
8. Slunce	27
9. Kamenné srdce	28
10. Vítr	31
11. Zimní povídka	33
12. V zlatém království	35
13. Žádost	36
14. Mlha	38
15. Matčina povídka	39
16. Jahoda	42
17. Dědova čepice	44
18. Dukáty	46
19. Sanice	50
20. Dva motýlové	51
21. Na lásku	52
22. První číše	53
23. Králova povídka	54
24. Hvězda	56
25. Pomník vlasti	57
26. Za vlast	58

Seznam obrázků.

	Str.
Titulní list	1
1. Hlava chlapce (studie) od V. Beciće	7
2. Kukuřice od R. Valiće	10
3. Trh ve Slavonii, fotogr. Jos. Anschau	12
4. Vrbina ve Slavonii od D. Renariće	16
5. Na pastvě. Motiv ze Slavonie, fot. Jos. Anschau	26
6. Chýše ze Slavonie od R. Valiće	32
7. »Žebrák« od R. Valiće	36
8. Zorislava, fot. J. Anschau	40
9. »Jahoda« od V Beciće	43
10. »Dědova čepice« od R. Valiće	45
11. Dítko k povídce »Dukáty« od R. Valiće	47
12. Mlýny na Drávě ve Slavonii, fot. Jos Anschau	59
13. Kovář od R. Valiće	61

886.2-3
MAG
S